

Konsekvenser av coronapandemin för tillgodosende av likvärdighet

Konsekvenserna av coronapandemin ska även granskas med tanke på likvärdigheten: hur pandemin och åtgärderna för att bekämpa den samt åtgärderna efter pandemin påverkar livet för människor med olika bakgrund och tillgodosendet av människornas rättigheter. Särskild uppmärksamhet bör ägnas åt situationen för utsatta personer, till exempel äldre och personer med funktionsnedsättning, barn och unga samt olika minoriteter.

Utsatta grupper ska beaktas vid konsekvensbedömningar

Coronapandemin och de åtgärder som vidtagits för att hantera den har särskilt påverkat livet för människor som redan är utsatta. I föreliggande Policy Brief granskas konsekvenserna av pandemin utifrån svaren på justitieministeriets enkät till intressenter. I enkäten, som riktades till frivilligorganisationer och delegationer, tog deltagarna upp bland annat betydelsen av lättillgänglig myndighetsinformation och effekterna av de restriktioner som införts under pandemin på hälsan, välbefinnandet och tillgången till tjänster.

I mars 2020 beslutade regeringen om de första rekommendationerna för att begränsa spridningen av coronaviruset. Den 16 mars konstaterade regeringen i samverkan med republikens president att det på grund av coronavirusläget rådde undantagsförhållanden i Finland. I samband med undantagsförhållandena införde regeringen flera rekommendationer och restriktioner som gällde bland annat undervisning, sammankomster, offentliga tjänster, besök på boendeserviceenheter för riskgrupper och rörlighet. Befogenheterna i den införda bered-

skapslagen har motiverats med en bedömning av att de är nödvändiga för att skydda befolkningen och för att trygga de grundläggande och mänskliga rättigheterna. Den första perioden med undantagsförhållanden upphörde i juni 2020, men olika restriktioner har också införts senare. Efter början av 2021, då coronaläget i Finland hade förvärrats igen, beslutade regeringen på nytt att det skulle råda undantagsförhållanden.

De åtgärder, rekommendationer och restriktioner som gällt under coronapandemin har haft många olika konsekvenser för människornas dagliga liv och tillgodoseendet av rättigheter. Framför allt utsatta personer, såsom äldre, personer med funktionsnedsättning, barn och unga, minoriteter och ursprungsbefolkningen samer, har haft nya utmaningar eller så har de tidigare problemen betonats ytterligare under pandemin. Karantäner, isoleringar och besöksförbud under pandemin har också drabbat särskilt kraftigt personer som bor på inrättningar och boendeenheter, bland annat fängelser, sjukhus, interneringsenheter, vårdhem och förläggningar.

De restriktioner som införts till följd av coronapandemin har lyckats bromsa spridningen av viruset i Finland, men samtidigt har de haft betydande negativa ekonomiska, sociala och hälsomässiga konsekvenser. När man överväger att avveckla restriktioner, är det nödvändigt att bedöma åtgärdernas genomslag ur många olika synvinklar och att inleda avveckling av de restriktioner som minst påverkar spridningen av viruset, men som kan förväntas få de största negativa konsekvenserna på kort och lång sikt. (Vetenskapspanelen 2020)

Enligt en utredning som statsrådet publicerade i januari 2021 blev skapande av en mer övergripande bedömning ett särskilt utvecklingsområde i de beslut som rör coronapandemin. Våren 2020 fattades besluten mycket starkt ur

I och med coronaläget ska särskild uppmärksamhet fästas vid en omfattande och systematisk uppföljning och bedömning av konsekvenserna för de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna.

en hälsosynvinkel och därför blev de grundläggande rättigheterna samt det ekonomiska och sociala perspektivet mindre uppmärksammade. En bättre hänsyn till de regionala perspektiven visade sig dessutom vara ett tydligt utvecklingsområde. I utredningen granskades inte separat inverkan av pandemin på likvärdigheten. (Statsrådet 2021)

Enligt grundlagen är alla lika inför lagen och ingen får utan godtagbart skäl särbehandlas på grund av kön, ålder, ursprung, språk, religion, övertygelse, åsikt, hälsotillstånd eller handikapp eller av någon annan orsak som gäller hans eller hennes person. Personrelaterade faktorer får med andra ord inte påverka människors möjligheter att få utbildning, jobb och olika tjänster. Syftet med diskrimineringslagen är att främja likabehandling och förebygga diskriminering samt att effektivisera rättssäkerheten för den som utsatts för diskriminering. På motsvarande sätt är syftet med jämställdhetslagen att förebygga diskriminering på grund av kön och främja jämställdheten mellan kvinnor och män samt att i detta syfte förbättra kvinnans ställning särskilt i arbetslivet. Lagen syftar också till att förebygga diskriminering på grund av könsidentitet eller könsuttryck.

Bland annat Europeiska unionens byrå för grundläggande rättigheter (European Union Agency for Fundamental Rights, FRA) har understrukit att särskild uppmärksamhet ska ägnas åt en omfattande och systematisk uppföljning och bedömning av konsekvenserna för de grundläggande och mänskliga rättigheterna under coronaläget. De åtgärder som har vidtagits under coronapandemin bör också betraktas och bedömas ur ett likvärdighetsperspektiv: vilka konsekvenser har åtgärderna haft för tillgodoseendet av olika befolkningsgruppers rättigheter och hur bör detta beaktas i planerna för nya åtgärder och åtgärderna efter pandemin? Betydelsen av konsekvensbedömningar lyftes även fram av Människorättsdelegationen vid Människorättscentret i sin publikation om konsekvenserna av coronapandemin för förverkligandet av grundläggande och mänskliga rättigheter. Människorättsdelegationen gav regeringen en rekommendation (Människorättscentret 2020)

Likabehandling i lagstiftningen

Enligt grundlagen är alla lika inför lagen, och ingen får utan godtagbart skäl särbehandlas på grund av kön, ålder, ursprung, språk, religion, övertygelse, åsikt, hälsotillstånd, handikapp eller något annat av någon orsak som gäller hans eller hennes person. Personliga faktorer, får därmed inte påverka människors möjligheter att få tillträde till utbildning, arbete och olika slags tjänster. Diskrimineringslagens syfte är att främja likabehandling och förebygga diskriminering och effektivisera rättsskyddet för den som utsatts för diskriminering. På motsvarande sätt syftar med jämställdhetslagen är att förhindra diskriminering på grund av kön och att främja jämställdhet mellan kvinnor och män samt förbättra kvinnornas ställning i synnerhet i arbetslivet. Syftet med lagen är också att förhindra diskriminering på grund av könsidentitet eller uttryck av könsidentiteten.

I sin granskning har Europarådet tagit upp frågan om direkt diskriminering, indirekt diskriminering och, för det tredje, flerfaldig eller intersektionell diskriminering till följd av åtgärder som vidtagits under coronapandemin. Direkt diskriminering kan orsakas av restriktioner som riktas till vissa personer eller grupper av personer genom att åberopa hälso- och säkerhetsskäl. Indirekt diskriminering kan i sin tur förekomma när åtgärder riktas till befolkningen i stor utsträckning, medan konsekvenserna av åtgärderna i högre grad drabbar en viss del av befolkningen. När det gäller flerfaldig diskriminering har det till exempel framkommit

att kvinnor som tillhör minoriteter är särskilt utsatta. De kan drabbas av oproportionerliga negativa effekter på grund av kön och minoritetsbakgrund exempelvis på arbetsmarknaden och i fråga om barnavård, när skolorna gick över till distansundervisning. (Europarådet 2020)

Europarådet har betonat betydelsen av disaggregerad statistik, dvs. data som är specificerade för olika befolkningsgrupper, som ett underlag för de åtgärder som vidtas på grund av coronapandemin. Det krävs särskilda data om situationen för minoriteter och andra utsatta grupper för att åtgärderna ska kunna utformas och riktas så att de bäst motsvarar allas behov och rättigheter. (Europarådet 2020) Därför betonas hänsynen till utsatta grupper, särskilt ur likvärdighets- och diskrimineringsperspektiv, i de modeller som har tagits fram för att utvärdera vilka konsekvenser åtgärderna mot pandemin har haft för de mänskliga rättigheterna (se till exempel Scheinin & Molbæk-Steensig 2021).

Avvikande åtgärder kan endast godkännas om de är strikt begränsade till vad som är absolut nödvändigt och proportionerligt samt om de är begränsade till tid och omfattning och inte kränker andra grundläggande fri- och rättigheter.

Europeiska unionens byrå för grundläggande rättigheter har följt upp konsekvenserna av coronapandemin i EU-länderna, särskilt när det gäller sociala rättigheter. Pandemin har haft avsevärda konsekvenser, framför allt för hälso- och sjukvården, eftersom man på grund av ett ökat antal coronapatienter har varit tvungen att begränsa tillgången till annan vård, och å andra sidan har läget påverkat hälso- och sjukvårdspersonalens välbefinnande och säkerhet i arbetet. Dessutom har pandemin haft en betydande inverkan på utbildningen, eftersom övergången till distansundervisning har orsakat problem när det gäller att uppnå likvärdighet vid organiseringen av undervisningen. Alla elever har inte likadana möjligheter att studera genom distansuppkoppling, eftersom de verktyg som ska användas och stödet från familjen varierar. Coronapandemin har påverkat arbetslivet på många sätt och restriktionerna har medfört

svårigheter för flera branscher och därigenom lett till arbetslöshet. Byrån för grundläggande rättigheter har påpekat att pandemin har orsakat särskilda problem för hemlösa, som ofta löper en högre risk att insjukna i covid-19 och som samtidigt har svårigheter att få tillgång till hälso- och sjukvård. (FRA 2020)

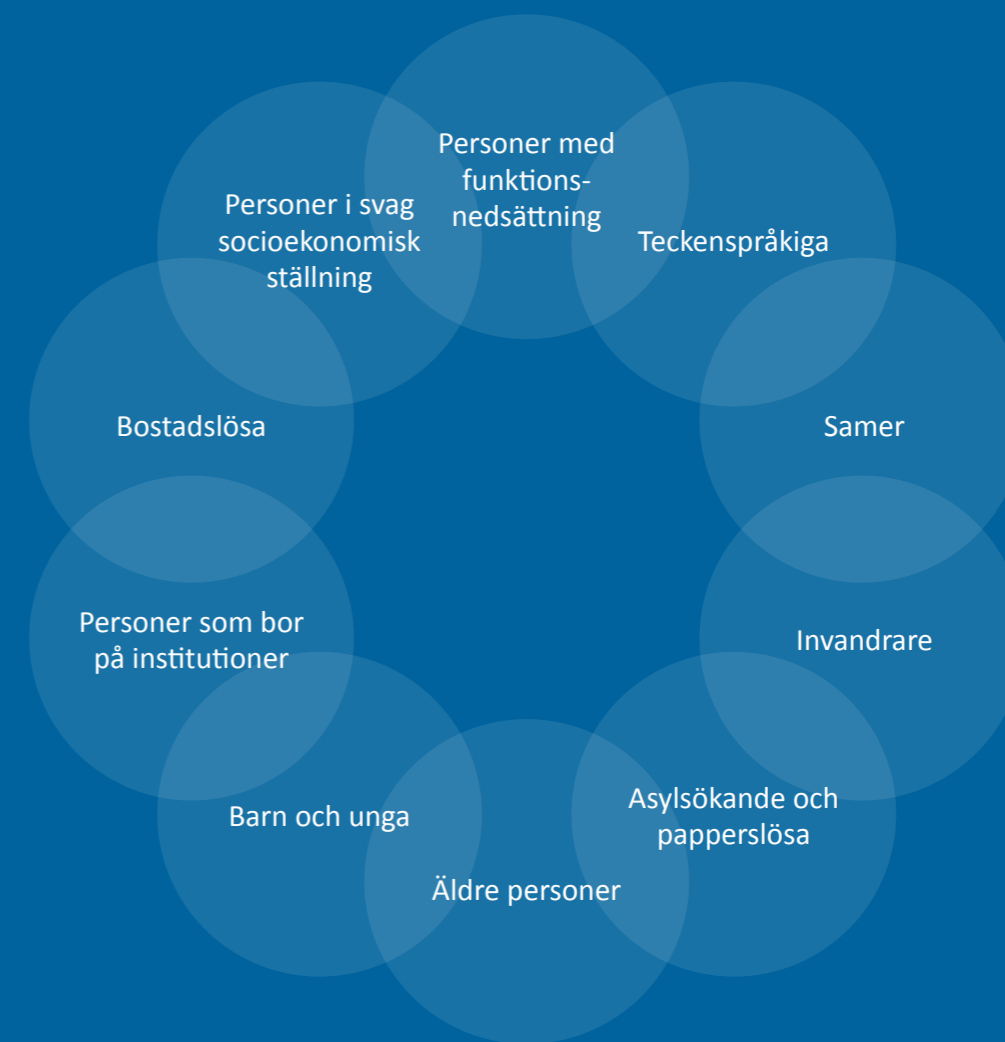
Enligt Europarådet har coronapandemin lärt oss att ju sämre ett land lyckas ta hänsyn till den demografiska mångfalden, desto svårare blir det för landet att ta itu med sådana utmaningar som pandemin. Ju mer splittrat och ojämnt ett samhälle är, desto sämre fungerar samhället i krissituationer. Åtgärder mot diskriminering, likvärdighet och inkludering är därför viktiga strategiska prioriteringar i krishanteringen. (Europarådet 2020)

Enligt Europarådets rekommendationer bör en stat undvika åtgärder som begränsar vissa gruppers rättigheter utan att det finns ett starkt bevisunderlag för att åtgärderna innebär fördelar för hälsa och säkerhet. Regeringen bör aktivt föra en dialog med minoriteter och frivilligorganisationer under en kris. Särskild uppmärksamhet bör ägnas åt tillgången till information och samråd med olika grupper, särskilt när det gäller utsatta grupper och grupper som riskerar att bli diskriminerade, och olika metoder att främja tillgången i undantagssituationer. Uppmärksamhet bör även ägnas åt tillgången till social- och hälsovårdstjänster, särskilt på lokal nivå. På samma sätt bör det ur utsatta barns och ungas perspektiv granskas hur undervisningen av barn och unga genom distansuppkoppling har fungerat. (Europarådet 2020)

Equinet, ett europeiskt samarbetsnätverk för jämställdhets- och likvärdighetsorgan, har påpekat att likabehandling och icke-diskriminering är krav som ska iakttas under alla omständigheter, även under kristider. Avvikande åtgärder kan endast godtas, om de är strikt begränsade till det som visas vara absolut nödvändigt och proportionerligt och om de är begränsade sett till tid och omfattning och inte kränker andra grundläggande rättigheter. Alla myndigheter och politiker bör ge ett tydligt budskap om att en krissituation aldrig får användas som en orsak till att vägra rättigheter till jämställdhet och icke-diskriminering. Krisförebyggande åtgärder ska utan dröjsmål säkerställa skyddet av de mest utsatta grupperna och en lika tillgång till och tillgänglighet till de viktigaste offentliga tjänsterna. (Equinet 2020)

Jämlikheten måste tryggas även i kristider.

Myndighetsåtgärder i samband med coronapandemin bör särskilt beakta människor i utsatt ställning, såsom

Flest frågor om social- och hälsovårdstjänster och utbildning till diskrimineringsombudsmannen

Omkring nio procent av de mer än 1 500 kontakterna med diskrimineringsombudsmannen 2020 handlade på något sätt om coronapandemin. Kontakter kom från alla livsområden, men merparten gällde social- och hälsovårdstjänster och utbildning. Frågorna till diskrimineringsombudsmannen om social- och hälsovårdstjänster rörde till exempel besöksförbud och besöksrestriktioner på sjukhus och boendeserviceenheter, test för covid-19 och tillgång till social- och hälsovårdstjänster medan verksamhetsställen var stängda. Allmänt taget handlade kontakterna om begränsning av grundläggande och mänskliga rättigheter, såsom rörelsefrihet, skydd för privatlivet och familjelivet, försörjning, hälsa

och utbildning, eller om att användningen av tjänster har varit förhindrad på grund av pandemin.

Dessutom gällde kontakterna med ombudsmannen olika metoder för att bekämpa pandemin, till exempel skyddighet och rekommendation att använda munskydd, stängning av lokaler, restriktioner att använda lokaler och restriktioner för rörlighet och resor. Ombudsmannen fick också en del kontakter om de ekonomiska stöd som beviljats på grund av covid-19. Dessutom handlade en del av kontakterna under året fördomar som till exempel minoritetsgrupper eller personer i en viss ålder hade drabbats av på grund av pandemin. (Diskrimineringsombudsmannen 2021a)

Justitieministeriet kartlade intressenternas iakttagelser

I april 2020 genomförde justitieministeriet en enkät till sina intressenter om konsekvenserna av coronaviruset för likvärdigheten. Enkäten skickades via e-post till delegationen för romska ärenden, delegationen för etniska relationer (Etno), delegationen för rättigheter för personer med funktionsnedsättning (VANE) och flera frivilligorganisationer som arbetar med minoriteter. I enkäten ombads deltagarna beskriva de likvärdighetsutmaningar som framkommit med tanke på det egna arbetet och lyfta fram faktorer som är relevanta för åtgärderna efter coronakrisen för olika minoriteter. En del av organisationerna samlade också i större utsträckning erfarenheter från sina medlemmar.

Många av de som svarade på enkäten konstaterade att det vid den aktuella tidpunkten fortfarande var svårt att utvärdera de verkliga konsekvenserna av covid-19 för likvärdigheten. I svaren tog deltagarna också upp att utmaningarna under pandemin är mycket likadana som de utmaningar som andra befolkningsgrupper har, men att konsekvenserna betonas eller är starkare framför allt för utsatta grupper.

Enkäten upprepades i början av hösten 2020. I svaren betonade deltagarna då att de problem och utmaningar som redan uppstått under de första coronapandemimånaderna i stort sett hade varit oförändrade även när pandemiläget hade fortsatt. Denna syn stöds också av olika senare utredningar om läget, bland annat handikapporganisationers enkäter om konsekvenserna av pandemin. Dessutom är det anmärkningsvärt att många av de problem som uppstått under coronapandemin har funnits även före krisen, men att de nu har blivit mer framträdande än tidigare.

De problem som togs upp i svaren på justitieministeriets enkäter till intressenter gällde framför allt likvärdighetsfrågor vid information och kommunikation, konsekvenser av restriktionerna på grund av coronapandemin för utsatta grupper, tillgång till offentliga tjänster i undantagssituationer, mer negativa attityder till minoriteter och syner på hur myndigheternas verksamhet skulle kunna utvecklas i en krissituation.

Behovet av tillgänglig information ökar i kristider

Under coronapandemin har det varit särskilt viktigt att myndigheternas information om olika åtgärder i det aktuella läget har varit så lättillgänglig, tydlig och öppen som möjligt och getts i så rätt tid som möjligt till alla människor, oberoende av språk, ålder, funktionsnedsättning eller annan bakgrund. Alla befolkningsgrupper behöver olika typer av aktuell information: beredskap för coronaviruset, allmänna handlings sätt och restriktioner i undantagssituationer, anvisningar vid sjukdomsfall och till exempel instruktioner om hur barnens skolgång ska ordnas.

I sin rapport i juni 2020 underströk även statsrådets vetenskapspanel att särskilt stor uppmärksamhet bör ägnas åt informationen till utsatta grupper eller minoritetsgrupper under undantagsförhållanden.

I justitieministeriets enkäter till intressenter var deltagarna i regel nöjda med tillgången till information. Det har förekommit utmaningar med informationen till äldre, personer med funktionsnedsättning och grupper som talar olika minoritetsspråk. En stor del av informationen om coronapandemin har förmedlats digitalt, vilket innebär att informationen inte nödvändigtvis har nått alla. Alla människor har inte tillträde till nätet och navigering på olika webbplatser samt bedömning av information kräver särskilda kommunikationsfärdigheter. Särskilt äldre eller personer med funktionsnedsättning kan ha många olika hinder för tillgång till digitalt förmedlad information. Exempelvis bristfällig digital kompetens, brist på nödvändig utrustning eller otillgänglig informationsform gör det svårt eller till och med omöjligt att få tillgång till informationen.

I justitieministeriets enkäter betonade handikapporganisationerna betydelsen av lättillgänglig information via flera olika kanaler. Vid sidan av den elektroniska informationen ska det finnas flera andra alternativ och materialet ska finnas tillgängligt på teckenspråk, klarspråk, svenska och samiska samt på de vanligaste främmande språk som talas i Finland. Synskadade ska ha tillgång till information med punktskrift och via inspelningar.

I svaren lyfte deltagarna även fram att myndigheternas information har ansetts vara något slumpmässig: en person som talar arabiska har fått information på sitt eget språk i sin telefon, medan personens närstående som också talar arabiska inte har fått det. Detta har väckt frågor om vad utdelningen grundar sig på. Dessutom blev information på eget språk

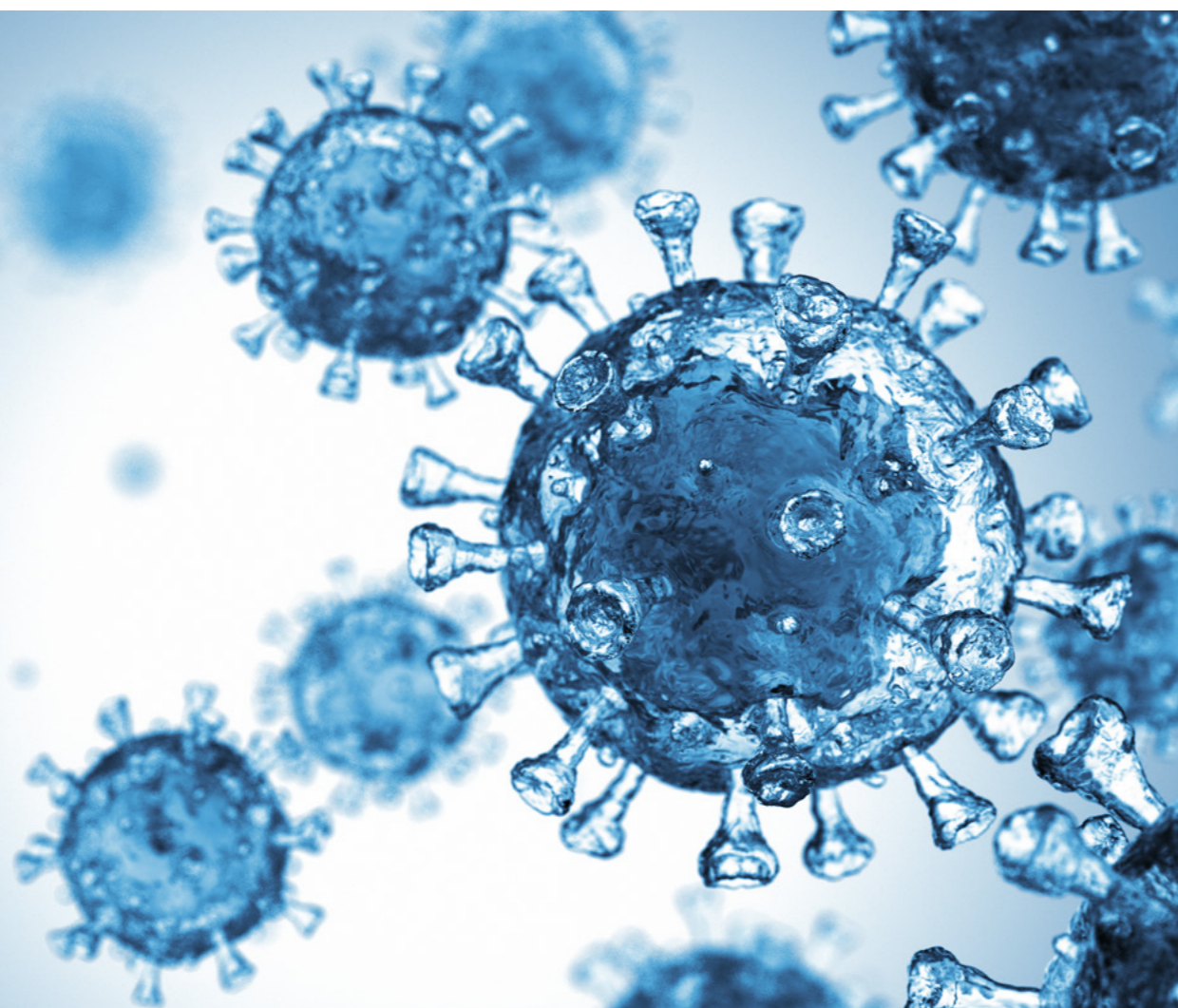
tillgänglig med visst dröjsmål och därför hann olika rykten spridas inom samhällen. Den samtidiga krisinformationen på finska och svenska om införandet av beredskapslagen fungerade dåligt. De flesta operatörer skickade ett meddelande om stängning av Nylands gränser endast på finska på grund av brister i uppdraget om massutsändning av textmeddelanden.

Utifrån justitieministeriets enkäter har det till exempel varit positivt att informationen på statsrådets informationsmöten har tolkats på teckenspråk. Ett bra exempel på alternativ användning av informations- och kommunikationskanaler är samtalen i flera kommuner i syfte att utreda hur de äldre som bor hemma har klarat sig under undantagsförhållanden. Som exempel lyfte deltagarna i enkäten också fram social- och hälsovårdsministeriets medborgarbrev av vilket Synskadades förbund tillhandahöll en punktskriftsversion och en inspelning.

I svaren på enkäterna betonades behovet av en noggrann granskning av informationsförmedlingen från myndigheter till enskilda personer för att kedjan ska fungera så bra som möjligt. Fungerande samarbetsstrukturer och förtroende mellan myndigheter och det civila samhället har bidragit till informationsförmedlingen. Organisationerna underströk att samarbetet ska utvecklas på lång sikt så att det även under kristider är lättare att samarbeta.

Organisationer och religiösa samfund har blivit viktiga som förmedlare av myndighetsinformation och även som översättare av information. Till detta bidrar delvis att servicepunkterna, som också är viktiga informationskällor för personer med invandrarbakgrund, har varit stängda på grund av covid-19. Organisationerna ansåg att det var bra att till exempel Social- och hälsoorganisationernas understödscentral (STEA) öppnade en snabbfinansieringsansökan till organisationer för att utveckla rådgivningstjänster på eget språk. Organisationernas färdigheter att överföra sina tjänster till nätet och att stödja sina samhällen medan restriktionerna gäller varierar stort.

I mars 2020 inledde Tammerfors universitet en utredning om språkminoriteternas tillgång till information och erfarenheter under coronavirusepidemin. Syftet var att snabbt ta fram information om de kanaler där ryska, somaliska och arabiska minoriteter som bor i Finland kan få information om coronaviruset och om myndigheternas anvisningar om epidemin. Under utredningens gång utarbe-

tade projektet varje vecka meddelanden som myndigheterna kunde använda.

Trots att det fanns mycket information tillgänglig under coronapandemin, visade Tammerfors universitets utredning att informationen inte nådde alla målgrupper särskilt bra. Det fanns brister i tillgången till information, till exempel i informationen om vad man ska göra om man blir sjuk. För dem som intervjuades vid utredningen och talade arabiska eller somaliska var tv och sociala medier samt barn och bekanta de viktigaste informationskällorna. För ryskspråkiga var olika nyhetsbyråers webbplatser de viktigaste kanalerna. Vissa intervjuade lyfte också fram arbetsplatser och utbildningsplatser. Enligt utredningen utökades informationen på somaliska, arabiska och ryska om coronaviruset under granskningsperioden (23.3–20.4.2020). Rundradion utökade till exempel de flerspråkiga coronanyheterna och tillhandahöll coronanyheter på bland annat arabiska, somaliska, kurdiska och persiska. (Tammerfors universitet 2020)

I sin kommunikation måste samhället visa att allas röster blir hörda.

I en undersökning som Institutet för hälsa och välfärd gjorde om coronaepidemins konsekvenser för välbefinnandet hos dem som fötts utomlands (MigCOVID) granskade institutet bland annat hur information om covid-19 var tillgänglig för invandrare i åldern 20–66 år. En klar majoritet (94 procent) rapporterade att de hade fått tillräcklig information om coronaviruset och om åtgärder för att förebygga spridning av infektionen. De som hade utmärkta kunskaper i finska eller svenska rapporterade att de betydligt oftare (97 procent) hade fått tillräcklig information jämfört med dem vars språkkunskaper var på medelnivå (92 procent) eller högst på nybörjarnivå (91 procent). Undersökningen visade att läget var tämligen bra när det gällde att få tillräcklig information och att vidta förebyggande åtgärder. I slutsatserna poängteras det att det upptäckta sambandet mellan informationens tillräcklighet och nivån på språkkunskaperna i finska eller svenska betonar behovet av att använda klarspråk i kommunikationsmaterial. Flerspråkig information via flera kanaler behövs särskilt när

rekommendationerna uppdateras eller preciseras under coronaepidemin. (Institutet för hälsa och välfärd 2021b)

En utredning om konsekvenserna av coronapandemin för livet för arabiskspråkiga, somaliskspråkiga och ryskspråkiga personer med invandrarbakgrund i Finland visar att framför allt arabiska och somaliska invånare i början av krisen hade svårigheter att hitta myndighetsinformation och därigenom hjälp med situationen, eftersom den information som behövdes inte nådde dem. På grund av dåliga kunskaper i finska eller svenska förlitade sig många främst på inofficiell information som förmedlades i sociala medier. Därför kunde vissa personer vara mer benägna att förlita sig på otillförlitlig information. Slutsatserna av utredningen understryker därför att det särskilt i krissituationer är mycket viktigt att dela tillförlitlig information och att ge hjälp till invandrare på deras språk. (Finell et al. 2020)

Hos äldre personer som talar främmande språk som modersmål kan kunskaperna i finska, läs- och skrivkunskaper samt färdigheterna att använda olika kommunikationsmedel ha en stor inverkan på varifrån information fås och söks. I verksamhetscentret JADE:s rapport om situationen under coronapandemin för äldre personer som talar främmande språk (2020) uppgav en del av de tillfrågade att de endast kunde följa muntlig information som förmedlats på det egna språket. Sammanfattad myndighetsinformation som översatts till andra språk når inte äldre personer tillräckligt bra. För att de ska förstå informationen krävs det att informationen förklaras samt möjlighet att begära preciseringar så att informationen kan anpassas så att den blir begriplig för personen själv. Därför är det viktigt att förbättra tillgängligheten och den kognitiva tillgängligheten vid sidan av språkutbudet. För att vi i framtiden ska kunna säkerställa att äldre som har en utländsk bakgrund och är bosatta i Finland ska få korrekt och aktuell information i krissituationer, bör skillnaderna mellan olika språkgrupper och kulturgrupper beaktas i större utsträckning vid kommunikationen.

Enligt statsrådets vetenskapspanel bör resultaten av kommunikationen under coronapandemin följas upp utgående från hur väl den når olika befolkningsgrupper. Vid kommunikationen ska samhället visa att det hör och lyssnar på alla. I sin rapport understryker vetenskapspanelen att den centrala frågan med tanke på medborgare som riskerar att bli

utslagna eller är marginaliserade är ”Vill någon höra oss?”. Viktigt i detta är frivilligorganisationer och lokala organisationerna samt nyheter om samråd. I samråden ska särskild hänsyn tas till exempelvis olika minoriteters och samers deltagande. Det är också viktigt att stärka och utveckla processerna för digitala samråd med medborgare. Digitala samråd ska till exempel kunna ordnas i samarbete med lokal press och lokal förvaltning så att den lokala nivån kan nås i så stor utsträckning som möjligt. (Vetenskapspanelen 2020)

Vid statsrådets utredning om myndighetsverksamheten under coronapandemin bedömde de politiska beslutsfattare och tjänstemän som intervjuades i utredningen att informationen till medborgarna var framgångsrik: myndigheterna kunde ge information om

hur allvarligt läget var och på så sätt påverka spridningen av epidemin. I utredningen konstaterades det däremot att en förbättring av samarbetet och informationsförmedlingen både inom statsrådet och mellan statsrådet och aktörer utanför statsrådet är ett viktigt utvecklingsområde. (Statsrådets kansli 2021)

I början av 2021 inledde ett nytt team för strategisk kommunikation sin verksamhet på kommunikationsavdelningen vid statsrådets kansli. Teamet ansvarar för kommunikationsinsatsen Finland fixar det, som inleddes i början av undantagsförhållandena våren 2020. Syftet med kommunikationsinsatsen är att stödja det nationella och regionala kommunikationssamarbetet och att bidra med en kanal för hjälp och stöd i samband med coronakrisen. (Statsrådets kansli 2021)

Restriktionerna under coronapandemin har påverkat framför allt utsatta grupper

Det huvudsakliga syftet med de olika restriktioner och rekommendationer som införts under coronapandemin är att bromsa och förebygga spridning av coronaviruset, säkerställa kapaciteten inom hälso- och sjukvården och framför allt skydda utsatta personer. Exempelvis restriktionerna på rörlighet, utbildning och arbetsliv har dock olika konsekvenser för olika människors liv och har också haft negativa konsekvenser, särskilt för utsatta personer. Skyddet av hälsan kan ha orsakat problem när det gäller att tillgodose andra rättigheter. Å andra sidan kan starkt fokus på att skydda hälsan mot covid-19 ha minskat uppmärksamheten på andra hälsoaspekter. Därför har läget lett till en ökning i den eftersatta servicen och vården.

Diskrimineringsombudsmannen har understrukit att trots att åtgärderna för att begränsa pandemin har varit nödvändiga för att förhindra smitta, har restriktionerna haft allvarliga konsekvenser för många grupper som redan varit utsatta och löpt en ökad risk för våld och andra rättskränkningar. Enligt ombudsmannens utlåtande gjordes till exempel ingen bedömning av konsekvenserna för likabehandlingen i samband till regeringens proposition

om temporär begränsning av rörelsefriheten och nära kontakter (RP 39/2021 rd), trots att diskrimineringslagen ålägger alla myndigheter skyldighet att göra en sådan bedömning.

Enligt ombudsmannens bedömning skulle de restriktioner som föreslagits i propositionen i praktiken ha påverkat utsatta personer mest, såsom papperslösa, resandefolk, offer för människohandel, hemlösa eller på annat sätt marginaliserade samt dem som befinner sig i en svag socioekonomisk ställning och som i det dagliga livet har färre valmöjligheter att ordna sina liv på alternativa sätt. När påföljder riktas vid övervakningen av restriktionerna, ska prövning användas och hänsyn tas till att särskilt utsatta personer inte har några verkliga möjligheter att agera på något annat sätt eller över huvud taget få tillgång till information om restriktioner för rörlighet. Dessutom drabbas de oftare än andra av de negativa konsekvenserna av eventuella påföljder för överträdelse av restriktioner, såsom böter. (Diskrimineringsombudsmannen 2021)

En undantagssituation belastar den psykiska hälsan och välbefinnandet

Under coronapandemin har själva sjukdomen och de hälsoproblem som sjukdomen orsakat naturligtvis varit det främsta problemet för hälsan och välbefinnandet. Restriktionerna under pandemin och andra åtgärder för att förebygga smitta har dock även orsakat andra hälsoproblem. I svaren på justitieministeriets enkäter till intressenter upprepas bland annat psykisk ohälsa och deras förvärrande under den sociala isoleringen.

Kristelefonerna och liknande mentalvårdstjänster har varit överbelastade under coronapandemin. Enligt MIELI Psykisk Hälsa Finland rf hade till exempel chatten Sekasin för unga redan före slutet av oktober 2020 fått 48 procent fler kontakter än under 2019. Under samma period hade kristelefonen fått 34 procent fler kontakter än under 2019. (MIELI Psykisk Hälsa Finland rf 2020a) Enligt Mentalhälso- barometern (2020), som tillhandahålls av Centralförbundet för Mental Hälsa, är nästan fyra femtedelar av finländarna övertygade om att coronapandemin ökar den psykiska ohälsan i framtiden, och 62 procent av deltagarna uppskattar att covid-19 försämrar framför allt situationen för rehabiliteringsklienterna inom mentalvården.

Kontakter som är viktiga för många med invandrarbakgrund finns till exempel i integrationscentren, men när dessa är stängda förblir människor ensamma. Enligt MIELI Psykisk Hälsa Finland rf:s enkät till personer med utländsk bakgrund ansåg en tredjedel av deltagarna att den egna psykiska hälsan har försämrats på grund av coronaepidemin. De negativa konsekvenserna av coronaepidemin omfattar förmodligen inte enbart psykisk hälsa utan även andra delområden inom hälsa och välbefinnande hos personer med utländsk bakgrund. (MIELI Psykisk Hälsa Finland rf 2020b)

I mars 2020 utfärdade statsrådet med stöd av beredskapslagen en förordning som gav kommunerna rätt att avvika från tidsfristerna för icke-brådskande hälso- och sjukvård och från bedömningarna av servicebehovet inom socialvården. Dessa förordningar upphävdes i juni. (Social- och hälsovårdsministeriet 2020a) Besök inom hälso- och socialvården har också ställts in under pandemin, eftersom vissa hälso- och socialvårdstjänster har omorganiserats och en del klienter i sin tur har

varit rädda för att bli smittade under besöken. På grund av smittriskerna har olika lågtröskeltjänster, rehabiliteringstjänster och social- och hälsovårdstjänster i grupp tillfälligt lagts ned. Begränsningen av epidemins spridning har prioriterats framför icke-brådskande vård och förebyggande av flera andra sjukdomar. Under undantagsförhållanden betonas den grundläggande rättigheten till tillräckliga hälso- och sjukvårdstjänster för dem som hör till riskgrupper eller som annars är utsatta.

Under coronakrisen är äldre personer särskilt utsatta. Enligt svaren på justitieministeriets enkäter har oron ökat framför allt för äldre personer som blivit sjuka och för på vilket sätt de får den hjälp och det stöd de behöver. Det gäller inte enbart konkreta ärenden, utan också omsorg om psykisk ork och psykisk hälsa. Bland äldre finns det dessutom särskilt utsatta grupper, såsom de som bor ensamma och de som tillhör sexuella minoriteter eller könsminoriteter. När det gäller äldre personer som tillhör sexuella minoriteter eller könsminoriteter är det enligt svaren oroväckande att deras psykiska hälsa och välbefinnande kan försämrats ytterligare under undantagsförhållanden, eftersom de även i allmänhet oftare lider av ensamhet än vad andra gör. Samtidigt som restriktionerna kan garantera äldre människors rätt till hälsa kan de inverka negativt på den rätt att delta i samhällslig verksamhet som garanteras i bland annat den reviderade europeiska sociala stadgan. (EAPN 2020)

De kategoriska besöksförbuden för servicehus och andra boendeenheter inom socialvården under pandemin har lett till att rätten till familjeliv och personlig frihet har begränsats kraftigt för äldre personer och funktionshindrade personer som bor på enheterna samt för deras anhöriga i syfte att garantera säkerheten. Riksdagens justitieombudsman har påpekat att restriktionernas nödvändighet och proportionalitet bör bedömas individuellt och alternativa metoder för att förhindra virusets spridning sökas när restriktioner på besök införs. De beslut om särskilda åtgärder som fattats under pandemin, särskilt på boendeenheter, har ofta varit massbeslut som fattats utan en individuell prövning som krävs och utan samråd med berörda parter. (EOA 2020b)

Personer som är intagna i slutna anstalter såsom fängelser, psykiatriska avdelningar för krävande vård eller förvarsheter som lyder under Migrationsverket utgör en särskilt sårbar grupp.

Våren 2020 förpliktade statsrådet personer över 70 år att om möjligt avstå från kontakter med andra människor. Denna restriktion som riktades till en enda grupp betraktades som diskriminerande, och både diskrimineringsombudsmannen och riksdagens justitieombudsman uttalade sig i ärendet. Enligt utlåtandena var det fråga om en instruktion från statsrådet och inte en bindande föreskrift, och därför var rekommendationen inte diskriminering av personer över 70 år. Eftersom ordet skyldighet ändå användes i det aktuella meddelandet från regeringen, har enskilda personer över 70 år med rätta kunnat tänka att instruktionen var rättsligt bindande. Justitieombudsmannen underströk att det, för att den olika behandlingen på grund av ålder inte ska vara diskriminerande, gäller att kontinuerligt utvärdera de rekommenderade åtgärderna och bland annat om åldersgränsen bör ändras eller om det över huvud taget är nödvändigt att fastställa en åldersgräns. (Diskrimineringsombudsmannen 2020c, EOA 2020a)

På samma sätt som äldre i majoritetsbefolkningen lider äldre med utländsk bakgrund av isolering och tillhörighet till en riskgrupp. Enligt JADE:s utredning hade dessutom äldre med utländsk bakgrund särskilda extra bekymmer på grund av sina egna utgångspunkter, såsom språk, relationer över gränserna, flytt historia, minoritetsställning och osynlighet inom äldreomsorgen, som påverkar under exceptionella tider. I det dagliga livet får äldre med utländsk bakgrund oftast hjälp av närstående, släktingar och organisationsaktörer. Enligt JADE råder det därför särskild oro för äldre som inte har släktingar i Finland. Alla äldre med utländsk bakgrund har inte förmåga eller resurser att hitta eller använda de tjänster eller den myndighetshjälp som finns tillgängliga för äldre i samhället under coronapandemin. (JADE 2020)

Närstående vårdare har också haft det svårt att orka under epidemin. Exempelvis de lagstadgade ledigheterna för närstående vårdare förverkligas inte på ett tillfredsställande sätt i alla regioner. Om stödet fortsättningsvis är otillräckligt, kan det utgöra ett betydande hot

mot närståendevårdarens hälsa. I kommunerna är det viktigt att utreda hur närståendevårdare mår och orkar och att se till att lagstadgade ledigheter ordnas. (Institutet för hälsa och välfärd 2021a)

Förläggningar, skyddshem och andra inrättningar där man bor tätt tillsammans är särskilt utsatta miljöer för coronavirussmitta. Asylsökande, de som bor i skyddshem och personalen i skyddshemmen har uttryckt sin oro över upprätthållandet av hygien och av den sociala isoleringen under dessa förhållanden. En särskilt utsatt grupp utgörs av personer som bor på olika slutna anstalter, såsom fängelser, psykiatriska avdelningar för krävande vård eller på interneringsenheter som lyder under Migrationsverket. Brottsförmyndigheten har utarbetat anvisningar som begränsar fångarnas vardag avsevärt under coronapandemin. (Vetenskapspanelen 2020)

Rehabiliteringen av personer med funktionsnedsättning avbröts våren 2020 på grund av undantagsförhållanden. Enligt organisationer utgjorde det en risk för funktionsförmågan hos personer med funktionsnedsättning och eventuellt även en bestående försämring av funktionsförmågan. I svaren på justitieministeriets enkäter påpekade handikapporganisationerna att det även under undantagsförhållanden gäller att säkerställa att underhållet, provningen och reparationerna av hjälpmedel, vid sidan av rehabiliteringen, fungerar och fortgår. Våren 2020 avbröts underhållet, reparationerna och provningen av hjälpmedel i flera kommuner. Avbrottet påverkar funktionsförmågan hos personer med funktionsnedsättning och orsakar problem till exempel när det gäller att arbeta och studera. Olämpliga hjälpmedel, såsom olämpliga rullstolar, kan också orsaka hälsoproblem eller hälsokomplikationer. Om underhållet, reparationerna och provningen av hjälpmedel avbryts under coronapandemin, blir tjänsterna överbelastade senare.

Enligt Invalidförbundets utredning minskade rörligheten på egen hand utanför hemmet och livsmiljön för personer med funktionsnedsättning under coronatiden samtidigt som be-

roendet av närstående ökade. Hela 74 procent av deltagarna i den enkät som genomfördes för utredningen uppgav att deras rörlighet utanför hemmet hade minskat 2020. Tjugotvå procent av deltagarna uppgav i sin tur att coronatiden inte hade inverkat på hur mycket de hade rört sig. Endast fyra procent hade ökat rörligheten. Coronapandemin minskade livsmiljön för personer med funktionsnedsättning så att rörligheten utanför hemmet främst skedde mellan hemmet och butiken. Distansarbete och distansundervisning minskade också rörligheten. I flera svar framkom också rädslan för att röra sig utanför hemmet. Rullstolsburna undvek till exempel att besöka köpcentrum där säkerhetsavståndet ofta inte beaktas. Friluftslivet fortsatte däremot som förut eller till och med ökade. Personer med funktionsnedsättning var mestadels ute på den egna gården eller nära hemmet. De försökte upprätthålla funktionsförmågan till exempel genom att titta på gypaprogram på tv. Bland många deltagare minskade de sociala relationerna under coronatiden och en del uppgav att de hade isolerat sig från omvärlden. Självständigheten och den egna aktiviteten hos personer med funktionsnedsättning minskade, eftersom allt fler var beroende av sina närstående, bland annat när det gällde att få skjuts, för att taxitjänster eller kollektivtrafik inte ansågs vara ett tillräckligt säkert alternativ att röra sig. (Invalidförbundet 2021b)

De coronavaccineringar som inleddes i början av 2021 väckte oro för hur olika befolkningsgrupper får vaccinet och i vilken ordning. Exempelvis handikapporganisationerna har oroat sig för hur vaccinerna ska tryggas för personer med funktionsnedsättning. Enligt organisationerna ska hänsyn tas till bestående och svåra skador i vaccinationsordningen, eftersom exempelvis sittandet i rullstol eller någon annan allvarlig fysisk funktionsnedsättning minskar lungfunktionen avsevärt. Vaccinationsarrangemangen bör därför särskilt ta hänsyn till personer med svår funktionsnedsättning, personer som är beroende av personlig hjälp och bor i sina egna hem dygnet runt eller på enheter för serviceboende. Dessutom

befinner sig bland annat personliga assistenter för personer med funktionsnedsättning och personal på boendeenheter för utvecklingsstörda i en kritisk ställning när det gäller vaccinationer. Handikapporganisationer har också efterlyst mer detaljerad och lättläst information om tidsschemat och arrangemangen för vaccinationerna. (Invalidförbundet 2021a)

Diskrimineringsombudsmannen gav social- och hälsovårdsministeriet ett utlåtande om tillämpningen av likabehandlingsprincipen i samband med en eventuell regional prioritering i vaccinationsordningen vid vaccineringen mot covid-19-viruset, när man planerade att prioritera vaccinationerna i de värsta sjukdomsområdena. Ombudsmannen konstaterade att principen om likabehandling inte i sig utgör ett hinder för att rikta vaccinationer eller andra åtgärder inom hälsovården, då riktandet jämnar ut de hälsorisker för människorna som pandemin orsakar. De här riskerna kan till exempel hänföra sig till komplikationer som viruset åsamkar personer i olika åldrar eller med olika sjukdomar, risken att insjukna för personer i olika yrkesuppgifter, eller risken för insjuknande på grund av regionala skillnader i förekomsten av viruset. Olik behandling som till exempel bygger på bostadsort ska dock uppfylla kraven i grundlagen och diskrimineringslagen. Samtidigt bör beslutsfattarna kunna visa att en regional prioritering sannolikt förhindrar spridningen av ifrågavarande smittosamma sjukdom och på så sätt mer effektivt tryggar invånarnas hälsa och hälsovårdens bärkraft, än att vaccinationerna delas jämnt bland hela befolkningen. Diskrimineringsombudsmannen underströk att förbudet mot diskriminering utgör ett hinder för en regional prioritering av vaccinationer, om en sådan utredning inte har gjorts. (Diskrimineringsombudsmannen 2021c)

Oron för barnfamiljernas ork ökade

I bedömningarna från dem som svarade på enkäten Socialbarometern 2020 var det stödbehövande unga och barnfamiljer som väckte mest oro. Bland alla deltagare uppgav 49 procent att deras största oro i den egna regionen var stödbehövande unga och 48 procent att det var stödbehövande barn och barnfamiljer. Oron för situationen för stödbehövande barnfamiljer ökade med 15 procentenheter jämfört med året innan.

Enligt en arbetsgrupp som tillsatts av social- och hälsovårdsministeriet finns det risk för att coronakrisen ökar ojämlikheten och utslagningen bland barn och unga. Restriktionernas längd och art bör utvärderas noggrant, särskilt när restriktionerna riktas till barn och barnfamiljer. Trots att alla barn och ungdomar drabbas av coronaepidemin, är konsekvenserna inte lika långvariga eller omfattande för alla. De negativa konsekvenserna samlas och ackumuleras också för utsatta unga. Sådana grupper är till exempel barn och unga vars familjers utkomst har försämrats av krisen, barn och unga med funktionsnedsättning och långtidssjukdomar, barn och unga som placerats utanför hemmet samt barn och unga vars familjer har problem med psykisk hälsa eller missbruk. Undantagsförhållandena har också belastat föräldrarna, vilket ökar behovet av stöd för föräldrar. (SHM 2020b)

I en enkät som Förbundet för mödra- och skyddshem genomförde för barnfamiljer (2020) berättade 43 procent av deltagarna om den psykiska belastning och de problem som coronatiden orsakat. De näst vanligaste utmaningarna handlade om att förena distansarbetet och barnvården och att förena distansarbetet och distansundervisningen. Omkring en fjärdedel av alla deltagare uppgav att de hade problem med dessa. En del familjer ansåg att föreningen av barnens behov och distansarbetet nästan hade varit en ekvation som inte gått ihop. Belastningen har ökat ytterligare på grund av bristen på vänner, hobbyer och meningsfulla aktiviteter för barn. Särskilt ansträngande har situationen varit för familjer med flera barn i olika åldrar. I familjer behöver barn under skolåldern vård och umgänge, medan skoleleverna i sin tur behöver hjälp med att klara av skoluppgifterna, då skolornas praxis att stödja barnens studier enligt enkäten verkar variera stort. Enligt resultaten anser föräldrarna att skolans stöd till barn som är i behov av särskilt stöd har varit otillräckligt.

Mindre än hälften (40 procent) av deltagarna ansåg att de klarar sig sämre i framtiden. Så är

också fallet med föräldrar som inte tidigare har haft några problem. Den mest oroande situationen är för en tredjedel som har haft svårigheter att klara av coronakrisen och vars framtid också ser ut att vara ångestfylld och vars problem fortsätter. Dessa familjer har samlade problem och dagliga utmaningar som coronaläget har fördjupat. De största bekymren handlade om utmattning, spända relationer inom familjen och det faktum att krafterna redan nu har sträckts till den yttersta gränsen. (Förbundet för mödra- och skyddshem rf 2020)

I svaren på justitieministeriets enkäter underströk deltagarna att barn och unga med funktionsnedsättning är särskilt utsatta under undantagsförhållandena. Exempelvis korttidsvården och den personliga hjälpen för barn har lagts ned eller minimerats, och föräldrar med förvärvsarbete har varit tvungna att stanna hemma med sina barn, eftersom en del barn med funktionsnedsättning hör till riskgrupper. Stödet i distansundervisningen har varit särskilt krävande för föräldrarna till barn med funktionsnedsättning. Föräldrarnas utmattning kan få långvariga konsekvenser för välbefinnandet och möjligheterna för barn med funktionsnedsättning att leva i familjen.

Många av de stödtjänster som barn med funktionsnedsättning och deras familjer behöver har lagts ned eller minimerats i den undantagsituation som coronaviruset har orsakat. De konsekvenser som belastningen under undantagstillståndet har haft för situationen för familjer med funktionshindrade barn syntes redan i början av pandemin. Den bindande behandlingen och belastningen har ökat avsevärt för många familjer med barn med funktionsnedsättning, vilket kan ha långvariga konsekvenser för barnen och deras familjer.

De barn som placerats befinner sig i en utsatt ställning. Därför avspeglas covid-19 och restriktionerna på grund av viruset i barnens välbefinnande, psykiska hälsa, rättigheter och tillgång till tjänster kraftigare än i flera andra människogrupper. De placerade barnen har ofta problem med psykisk hälsa och coronapandemin har försvårat tillgången till hjälp. Nedskärningen i barnskyddstjänsterna och bytet av möten till distansmöten har ytterligare försämrat de utsatta barnens välbefinnande i och med att tillgången till tjänster har försämrats. Samtidigt har behovet av hjälp ökat i både Finland och världen: restriktionerna och de ökade ekonomiska svårigheterna har belastat barn, barnfamiljer och servicesystemet inom

barnskyddet. Coronakrisen har väckt rädsla, oro och osäkerhet hos barnen själva. Det är inte nödvändigtvis lika enkelt att genom distansuppkoppling diskutera dessa känslor med specialister som att diskutera och mötas på ett fysiskt ställe. (Nelimarkka et al. 2021)

Fyrtio procent av de kommuner som svarade på en kommunenkät som Institutet för hälsa och välfärd och Centralförbundet för Barnskydd låtit göra uppskattade att antalet klienter inom barnskyddet hade ökat på grund av coronapandemin, och 47 procent uppgav att antalet barnskyddsanmälningar hade ökat. Livssituationen för klientfamiljerna inom barnskyddet har försvårats betydligt i de flesta kommuner. Hela 63 procent av kommunerna uppskattade att den psykiska ohälsan hade ökat bland barn jämfört med tiden före coronaepidemin. På motsvarande sätt uppskattade 55 procent av kommunerna att föräldrarna har fler problem med psykisk hälsa än tidigare. (Institutet för hälsa och välfärd 2021b)

År 2020 kontaktades diskrimineringsombudsmannen på grund av svårigheterna med familjeåterföreningen i samband med corona-

pandemin. Det har varit allt svårare för dem som fått internationellt skydd i Finland och för deras familjemedlemmar att ens få en ansökan om uppehållstillstånd för familjemedlem anhängig. Framför allt reserestriktioner, långa resor till beskickningar och krav på laglig vistelse i det land där beskickningen är belägen har skapat nästan oöverstigliga hinder för många familjers återförening. En partiell eller fullständig nedläggning av beskickningarnas tjänster har försenat och försvårat ärendehantering för många familjemedlemmar. Diskrimineringsombudsmannen har ansett det vara nödvändigt att undanröja hinder för ansökan om familjeåterförening och för behandling av ansökan på alla möjliga sätt

Distansundervisningen undergräver lika möjligheter till utbildning

I mars 2020 övergick hundratusentals grundskolelever, gymnasieelever och yrkesskolelever till distansundervisning på grund av restriktionerna med anledning av coronaviruset. Efter detta har distansundervisningen fortsatt på varierande sätt på olika utbildningsnivåer och på olika orter i Finland. Dessutom har en del av eleverna och de studerande samt personalen på grund av coronaxponering varit i distansundervisningen under den tid karantänen krävt.

Distansundervisningen av skolelever kräver att föräldrarna har kunskaper i användning av olika elektroniska program så att de vid behov kan stödja eleverna och följa hur dessa klarar av undervisningen. Detta innebär utmaningar särskilt för föräldrar med invandrarbakgrund, framför allt om de har dåliga kunskaper i finska. Dessutom kan en del familjer sakna den utrustning som krävs för distansundervisning. Då har barn i familjer med invandrarbakgrund lika möjligheter att delta i och klara av distansundervisningen. Utifrån svaren på justitieministeriets enkät finns det mycket stora skillnader i hur distansundervisningen av skolelever med invandrarbakgrund har gått, vilket vittnar om utmaningar med att ordna undervisningen på ett jämlikt sätt. Bristfälliga digitala kunskaper, bristande språkkunskaper och brist på utrustning utgör också utmaningar i distansundervisningen av vuxna som flyttat in i landet.

I en utredning som gjorts av Nationella centret för utbildningsutvärdering (NCU) uppskattades det i ungefär en tredjedel av svaren från utbildningsanordnarna, rektorerna i den grundläggande utbildningen och lärarna i den grundläggande utbildningen att inverkan av och utmaningarna i de exceptionella undervisningsarrangemangen på förverkligandet av jämställdhet och likvärdighet har varit likadana på olika utbildningsnivåer. I svaren uppskattade utbildningsanordnarna (13 procent), rektorerna i den grundläggande utbildningen (24 procent) och lärarna i den grundläggande utbildningen (14 procent) och gymnasieutbildningen (16 procent) att den datatekniska utrustningen eller bristen på internetanslutning hade försvagat det jämlika genomförandet av distansundervisningen för elever. I fritt formulerade kommentarer uppskattade utbildningsanordnarna (16 procent), rektorerna i den grundläggande utbildningen (9 procent), lärarna i den grundläggande utbildningen (21 procent) och lärarna i gymnasieutbildningen (35 procent) att bristen på närundervisning hade försvagat förverkligandet av likvärdigheten, särskilt för dem som

behöver stöd och för dem som hör till språkminoriteter. (NCU 2020)

Inom yrkesutbildningen ansågs de största utmaningarna vara i lärandet och yrkesproven i arbetslivet, stödet för färdigheter i anslutning till distansundervisningen och särskilt stöd. I universiteten och yrkeshögskolorna gick övergången till distansundervisning i huvudsak väl. Enligt utredningen är det dock i framtiden viktigt att ägna särskild uppmärksamhet åt de studerandes välbefinnande, utvecklingen av färdigheterna i självstyrning och utvecklingen av den pedagogiska kompetensen hos den undervisningspersonal som behövs i distansundervisningen. Enligt utvärderingsresultaten behövs det mest stöd och ytterligare resurser inom den grundläggande utbildningen och yrkesutbildningen för elev- och studerandevården och för att stärka lärandet och stödet för kunnandet. Under distansundervisningen blev de problem som hade identifierats redan före pandemin allt större, likaså tillgången till elev- och studerandevården. Dessutom betonades betydelsen av stöd för lärandet hos dem som behövde stödet under undantagsförhållanden, men det fanns inte tillräckligt stöd att tillgå. Inom yrkesutbildningen tillhandahålls inte tillräcklig handledning i övergång till arbetslivet eller till fortsatta studier. (NCU 2020)

Utvecklingen av elevernas förmåga till självstyrning bör stödjas på alla utbildningsnivåer. Deltagarna i utvärderingen poängterade att det även i fortsättningen är nödvändigt att följa upp konsekvenserna av de exceptionella undervisningsarrangemangen, eftersom konsekvenser som eventuellt ännu inte har framkommit kan visa sig först under de kommande läsåren. (NCU 2020)

Under 2020 fick diskrimineringsombudsmannen flera kontakter om de särskilda arrangemang som covid-19 hade orsakat inom utbildningen. Kontakt togs till exempel på grund av att kommunen med stöd av riksomfattande anvisningar hade fattat beslut om att avgränsa distansundervisningen endast till de elever som själva hörde till covid-19-riskgruppen. Genom denna riktlinje uteslöts de elever vars närstående hörde till riskgruppen från distansundervisningen. I ett utlåtande till kommunen, undervisnings- och kulturministeriet samt utbildningsstyrelsen ansåg diskrimineringsombudsmannen att kommunens praxis och de riksomfattande anvisningar som ligger till grund för praxisen kan vara indirekt diskriminerande på det sätt som förbjuds i diskrimineringslagen. Utifrån av diskrimineringsombudsmannens utlåtande ändrade Utbildningsstyrelsen sina anvisningar så att tillhandahållandet

av distansundervisning rekommenderades även för de elever som med fog inte deltog i närundervisningen, eftersom deras närstående hörde till covid-19-riskgruppen. (Diskrimineringsombudsmannen 2020b)

Regeringens proposition om en temporär ändring av lagen om grundläggande utbildning omfattade exceptionella arrangemang på grund av elevens och närståendes hälsotillstånd. Utgående från diskrimineringsombudsmannens utlåtande ändrades regeringens proposition till dessa delar. I sitt utlåtande ägnade diskrimineringsombudsmannen även uppmärksamhet åt skyddet av utsatta barns rättigheter i alla pandemilägen. Diskrimineringsombudsmannen ansåg att den föreslagna riktlinjen om en starkare rätt till närundervisning för elever i 1–3 årskurser och elever som behöver särskilt stöd var motiverad. Samtidigt bör man emellertid förbereda processer där skolorna även kan övergå till distansundervisning av utsatta barn, om en smittsam sjukdom kräver det. Ombudsmannen underströk vikten av samarbete mellan läroanstalter och familjer när de kommer överens om exceptionella arrangemang. (Diskrimineringsombudsmannen 2020a)

Under 2020 fick diskrimineringsombudsmannen flera kontakter om de särskilda arrangemang som covid-19 hade orsakat inom utbildningen.

Utifrån kontakten med en kund tog diskrimineringsombudsmannen även ställning till rekommendationen om munskydd för lärare. Användningen av munskydd för lärare kan göra det svårare för vissa hörselskadade elever att följa undervisningen. Utifrån diskrimineringsombudsmannens ställningstagande kompletterade Utbildningsstyrelsen rekommendationen så att lärare bör använda visir eller transparenta munskydd, om det i klassen finns en hörselskadade elever som måste se lärarens ansikte. (Utbildningsstyrelsen 2021)

Sommaren 2020 var högskolorna tvungna att ordna urvalsproven på ett annat sätt än planerat och delvis genom att ändra antagningskvoterna. Diskrimineringsombudsmannen utredde flera antagningsförfaranden vid universitet och yrkeshögskolor. Diskrimineringsombudsmannen konstaterade ingen egentlig diskriminering i de fall ombudsmannen hade behandlat. Ombudsmannen ägnade dock uppmärksamhet åt ordnandet av vissa urvalsprov och gav rekommendationer om ett mer likvärdigt genomförande av urvalsproven.

Coronapandemitiden har varit särskilt krävande för unga

De restriktioner som infördes under coronapandemin har haft en särskilt stor inverkan på unga. År 2020 förlorade mer än en tredjedel av de studerande sommarjobbet och på grund av coronapandemin avlade många examen senare. Sommaren 2020 var omkring en fjärdedel av de sysselsatta under 25 år arbetslösa. Enligt Jyväskylä universitetets undersökning var 40 procent av befolkningen mellan 18 år och 25 år oroade för hur coronaviruset skulle påverka det egna psykiska välbefinnandet. Oron för utkomsten och arbetskarriären betonades också i de ungas svar: 45 procent var oroade för sin arbetskarriär. (Wilska et al. 2020)

I nätenkäten #MPkorona uppgav 68 procent av deltagarna i åldern 13–19 år att coronaviruset hade medfört bekymmer eller problem i livet eller förvärrat de befintliga. De vanligaste känslor och problem som coronaviruset hade medfört var ångest (72 procent av deltagarna), en överdriven användning av internet, sociala medier eller telefon (69 procent), tråkighet (68 procent) och ensamhet (64 procent). Mer än hälften upplevde brist på energi (58 procent), utmaningar i skolan (56 procent) och trötthet (56%). Andra vanliga känslor var till exempel koncentrationssvårigheter (48 procent), humörsvängningar (45 procent) och sömnproblem (40 procent). Det var särskilt oroväckande att 13 procent av de unga som hade upplevt oro eller problem uppgav att de hade haft självmordstankar. Enkäten besvarades av 2 200 unga över hela Finland i april 2020. (Allians 2020)

Utifrån av #MPkorona har konsekvenserna av covid-19 för unga dock varit mycket polariserade. Nästan hälften av deltagarna ansåg att coronapandemitiden också hade medfört något gott för deras liv. I de fritt formulerade kommentarerna var de positiva erfarenheterna främst att studierna hade blivit lättare, den meningsfulla fritiden ökat och stressen minskat. Å andra sidan var det just samma faktorer, nämligen distansundervisning och avbrutna fritidsaktiviteter, som var betydande oros- och stressmoment för somliga unga. (Allians 2020)

Konsekvenserna av den sociala isoleringen är också negativa för transbarn och transunga vars kamrattstöd har avbrutits när grupper inte längre kan ordnas i en fysisk form. När det gäller regnbågsunga kan problem uppstå på grund av att situationen i hemmet redan kan vara inflammerad. Enligt enkäten Hälsa i skolan 2019, som genomförts av Institutet för hälsa och välfärd drabbas ett oroväckande antal regnbågsunga av psykiskt och fysiskt våld från föräldrarna. Enligt resultaten av enkäten är orosmoment som rör sinnesstämningen nästan dubbelt så vanliga hos regnbågsungar som hos andra unga. Två tredjedelar av de unga

som hörde till sexuella minoriteter och omkring 60 procent av dem som hörde till könsminoriteter hade varit oroade för sin sinnesstämning under det år som föregick året för enkäten. Dessutom var ångest och depressionssymptom nästan tre gånger vanligare hos regnbågsungar än hos andra unga, och omkring var femte regnbågsunge ansåg ett hens hälsotillstånd var medelmåttigt eller dåligt. (Institutet för hälsa och välfärd 2020)

I april 2020 samlade organisationen Rädda Barnen genom en enkät information om ungas erfarenheter under coronapandemin. Enligt svaren kände sig HBTQI-unga betydligt oftare stressade (66 procent, alla: 54 procent), ångestfulla (63 procent, alla: 49 procent) och deprimerade (49 procent, alla: 33 procent) än vad andra unga kände sig på grund av undantagsförhållandena i coronakrisen. (Lehtonen 2020)

68 %

av 13–19-åringarna berättade att coronaviruset har fört med sig oro eller problem i livet

56 %

av 13–19-åringarna upplevde utmaningar i skolgången

40 %

av 18–25-åringarna oroade sig för restriktionernas konsekvenser för den psykiska välfärden

60 %

procent av de unga som tillhör könsminoriteter oroade sig för sin sinnesstämning

49 %

av unga HBTQI-personer upplevde ångest

Utkomsten försvagades framför allt för utsatta personer

Konsekvenserna av coronakrisen för sysselsättningen har drabbat kraftigast de kvinnodominerade tjänstesektorerna och, bland åldersgrupperna, unga i åldern 15–24 år. Även i åldersgruppen unga hade kvinnornas sysselsättningsläge försämrats betydligt mer än männens. Antalet permitterade ökade kraftigt i mars 2020 genast efter att krisen hade brutit ut: antalet var tre gånger så stort som i februari. Antalet permitterade var som störst i april, varefter det minskade kraftigt och jämnades ut i augusti. (Statistikcentralen 2020)

Coronaepidemin har haft betydande konsekvenser, särskilt för försörjningen och välfärden för personer som redan före epidemin på olika sätt hade varit i en socioekonomiskt svår ställning, bland annat personer i behov av utkomststöd, rehabiliteringsklienter inom mentalvården och missbrukarvården, hemlösa och personer i arbetsför ålder med utländsk bakgrund. (Kestilä et al. 2020) Coronapandemitiden har drabbat hushållen relativt ojämnt, vilket framgår av en mycket olika utveckling av löner och sociala förmåner. År 2020 sjönk hushållens löner och ersättningar nominellt med 0,4 procent, medan de utbetalda arbetslöshetsförmånerna ökade med 38 procent. (Statistikcentralen 2021)

Utkomsten är särskilt svår för många som hör till i utsatta grupper i den undantagssituation som orsakats av covid-19. Många personer med minoritetsbakgrund har osäkra anställningsförhållanden, och coronakrisen befaras ytterligare försämra deras ställning. Upphörande av anställning har direkta konsekvenser för utlänningar, framför allt medborgare från tredjeländer, även när det till exempel gäller om uppehållsrätten fortsätter. Det är viktigt att framöver närmare utreda hur permitteringar och andra ekonomiska konsekvenser av coronapandemin har påverkat olika befolkningsgrupper.

Vid granskning av arbets- och näringsministeriets (ANM:s) statistik för oktober 2020 ökade antalet utländska arbetslösa arbetssökande och arbetslösa arbetssökande med ett främmande språk som modersmål (44 procent) första gången under coronapandemin klart snabbare än antalet finländska arbetslösa arbetssökande (39 procent). Vid en långsiktigare granskning ökade antalet utländska arbetslösa arbetssökande och arbetslösa arbetssökande med ett främmande språk som modersmål totalt sett i samma takt som antalet samtliga arbetslösa arbetssökande under pandemin, enligt ANM. Både antalet utländska arbetslösa arbetssökande och antalet

arbetslösa arbetssökande med ett främmande språk som modersmål har ökat mest i Nyland och på Åland.

När pandemin bröt ut avbröts arbetsverksamheten för utvecklingsstörda samtidigt som utbetalningen av arbetsandelspenning upphörde. Ersättningen för arbetsverksamhet är mycket liten, men den är ändå viktig för en person som inte har några andra inkomster. Upphörandet med utbetalningen av arbetsandelspenning på grund av coronaläget har inte kompenseras på något sätt. (Institutet för hälsa och välfärd 2020, Människorättscentret 2020)

Coronapandemitiden har försvårat utkomsten för familjerna med barn och unga med funktionsnedsättning avsevärt. När skolorna gick över till distansundervisning våren 2020, blev många föräldrar till barn och unga med funktionsnedsättning tvungna att vara borta från jobbet för att ta hand om sina barn. Föräldrarna kunde ansöka om tillfälligt stöd hos FPA för att täcka inkomstbortfallet till följd av den oavlönad ledigheten. Utbetalningen av epidemistöd upphörde i maj när skolorna återgick till närundervisningen. De föräldrar som på grund av smittrisen inte har vågat föra sina barn till skolan har förblivit i en ekonomiskt svår situation. (De Utvecklingsstördas Stödförbund 2020a och 2020b)

Nedgången i den ekonomiska verksamheten, ökningen i arbetslösheten och nedgången i hushållens inkomster ökar till exempel behovet av mathjälp. Till följd av coronakrisen var det många som första gången stödde sig på mathjälp, och antalet kunder som sökte mathjälp har ökat sedan pandemin bröt ut. I Socialbarometern 2020 uppgav tre fjärdedelar av socialarbetarna att behovet av mathjälp hade ökat. Restriktionerna har dock medfört utmaningar för matdistributionsmetoderna och problem med tillgången till överskottsmat. På vissa orter har utdelningen av mathjälp avbrutits åtminstone tillfälligt på grund av sammankomstbegränsningarna, eller så undviker folk matköer i rädslan för att bli smittade av covid-19. Dessutom är ett stort antal distributörer av mathjälp respektive klienter äldre eller personer som hör till någon annan riskgrupp. Medan undantagstillståndet fortsatte ökade oron för hemlösa och missbrukare som redan före coronatiden hade behövt regelbunden mathjälp. Deras situation försämrades ytterligare, och många hade inte tvättat sig eller ätit en varm måltid på flera månader. (Laihiala & Nick 2020)

Coronakrisen har i synnerhet berört familjer med barn som behöver särskilt stöd.

Enligt Centralförbundet för Barnskydd (2020) försvårade coronakrisen vardagen och utkomsten för många barnfamiljer. Krisen drabbade framför allt familjer med barn som behövde särskilt stöd. Enligt utredningen fördubblades antalet barnfamiljer som drabbades av knapphet till följd av coronakrisen. Enligt en tidigare utredning var andelen barnfamiljer redan före coronakrisen hela 40 procent av dem som fick mathjälp, och barnfamiljerna stödde sig mer regelbundet på mathjälp än vad andra klientgrupper gjorde. (Laihiala & Nick 2020)

I låginkomstfamiljernas hushåll har matutgifterna ökat betydligt, eftersom hela familjens måltider har ordnats hemma i stället för i sko-

lor, på daghem och på arbetsplatser. Svaren på en enkät (2020) som genomförts av Föreningen för mödra- och skyddshem visar hur viktig den kostnadsfria lunch som erbjuds i skolor och på daghem samt den förmånliga möjligheten till arbetsplatsmåltid är för familjer. En del familjer har fått mathjälp i en nödsituation, men det är ingen permanent lösning.

Tillgången till tjänster ska säkerställas även i kristider

Coronaepidemin förändrade både tillhandahållandet av social- och hälsovårdstjänster och befolkningens användning av tjänster. Tillhandahållandet av tjänster reducerades genom att man avbokade överenskomna tider och bokade färre behandlingar. Dessutom sökte människor vård mer sällan än tidigare. Under 2020 gavs vård inom den specialiserade sjukvården i betydligt mindre omfattning än i genomsnitt under tidigare år. Vissa patienter som behövt vård har inte fått den planerade vården och är tvungna att stå i vårdkö längre än vad som är lämpligt. Många riskgrupper stod utanför servicen eller fick ingen service våren 2020 när den personliga servicen och den gruppbaseade verksamheten begränsades. (Institutet för hälsa och välfärd 2020)

I svaren på justitieministeriets enkäter till intressenter påpekade deltagarna att likvärdighet borde beaktas i statens, regionförvaltningens och kommunernas beredskapsplaner så att det under undantagsförhållanden finns beredskap att beakta olika befolkningsgrupper så att deras grundläggande och mänskliga rättigheter inte kränks.

Under de första restriktionerna våren 2020 minskade användningen av skyddshemmens tjänster och av telefontjänster som hjälper offer för våld i nära relationer. Det ledde till ett upp-

dämt servicebehov, vilket bland annat visade sig som en betydande ökning av användningen av hjälptelefoner efter våren. Genom tjänster för dem som utsatts för våld har det framkommit tecken på att det kontrollerande våldet har ökat under coronapandemin. Hjälptelefoner söktes klart mer från chatttjänster än tidigare. (Institutet för hälsa och välfärd 2021)

Utifrån svaren på justitieministeriets enkät väcker tillgången till myndighetstjänster allvarlig oro. Eftersom en stor del av undervisningen, rehabiliteringen, terapin och andra tjänster fördes över till nätet under coronapandemin, har vardagen försvårats avsevärt för bland annat många personer med funktionsnedsättning eller psykisk ohälsa. Flera myndighetstjänster har förts över till nätet, vilket gör det svårt för personer med dåliga språkkunskaper och bristande digital kompetens att få tillgång till tjänsterna. Flera myndighetstjänster kräver stark autentisering, men de koder som krävs för identifiering finns inte tillgängliga för alla. Dessutom har många organisationer i undantagsituationen börjat tillhandahålla tjänster per telefon. Ofta är telefontjänster avgiftsbelagda, vilket gör det svårt för personer med dålig ekonomisk ställning att använda tjänsterna.

Under coronakrisen har myndighetsprocesserna varit långa. Det råder stor ovisshet om

huruvida processerna fortsätter, vilket i sin tur orsakar stress och depression hos dem som är föremål för en process. I svaren på enkäten lyfte deltagarna som exempel fram att straffprocesserna och asylbehandlingen hade dragit ut på tiden och att det hade varit osäkert om långvariga hälso- och sjukvårdsprocesser skulle ha fortsatt, till exempel behandlingarna i anslutning till könskorrigering. Den undantagssituation som orsakats av coronaviruset har också påverkat transpoliklinikernas verksamhet: mottagningarna har börjat tillhandahållas genom distansuppkoppling och man har varit tvungen att fullständigt ställa in en del av tiderna. Dessutom har det varit svårt att använda tolktjänster på distans, vilket har försvårat tillgången till tjänster för dem som behöver tolktjänster.

Av de kommuner och samkommuner som svarat på enkäten uppskattade 56 procent att tillgången till tjänster inom skolväsendet och elevvården åtminstone i viss mån hade försvårats under coronapandemin. I 62 procent av kommunerna och samkommunerna uppskattades tillgången till barn- och ungdomspsykiatriska tjänster i sin tur ha försvårats åtminstone i någon mån. Vissa problem med tjänsterna hade upptäckts redan före pandemin, men undantagstiden har förvärrat läget betydligt. (Institutet för hälsa och välfärd 2021b)

De så kallade papperslösa, dvs. de som lever utan uppehålls rätt i Finland, befinner sig i en särskilt krävande situation när det gäller tillgången till hälso- och sjukvårdstjänster. Läget är särskilt svårt för denna grupp, eftersom servicestrukturen har ändrats och tjänsterna delvis har förts över till nätet. På grund av coronaläget rekommenderade Migrationsverket att mottagningstjänsterna skulle fortsätta för alla asylsökande som enligt lagen om mottagande av personer som söker internationellt skydd snart inte skulle ha tillgång till tjänsterna. Rekommendationen trädde ur kraft i slutet av augusti 2020, varefter tjänsterna upphörde för många. I kommuninfo i augusti 2020 rekommenderade social- och hälsovårdsministeriet att kommunerna och samkommunerna inte skulle ta ut kostnaderna för coronatestning eller vård av personer som inte har hemkommun, bland annat papperslösa. (Kommuninfo 8/2020) I kommuninfo 2021 gav ministeriet anvisningar om att personer som tillfälligt vistas i Finland skulle få coronavaccinering utan kostnad. (Kommuninfo 1/2021)

Enligt handikapporganisationer har underhållet, reparationerna och provningen av hjälpmedel för personer med funktionsnedsättning varit avbrutna på vissa orter under coronapandemin. Till exempel har provning av nya rullstolar inte ordnats, trots att personer med funktionsnedsättning nödvändigtvis behöver

rullstolar. Dessutom har transporttjänsterna för personer med funktionsnedsättning försämrats i vissa delar av landet. Vissa kommuner har rekommenderat att funktionshindrade personer över 70 år inte skulle använda transporttjänster. Å andra sidan har en del taxiföretagare avbrutit sin verksamhet på grund av att antalet transporter har minskat betydligt till följd av coronapandemin. Våren 2020 stängde kommunerna en del av tjänsterna för personer med funktionsnedsättning eller begränsade användningen av tjänsterna. Tillhandahållandet av individuella tjänster och ersättande tjänster varierade från kommun till kommun. Stängningen av dag- och arbetsverksamheten fick betydande konsekvenser, eftersom en ändamålsenlig dagverksamhet erbjuder interaktion och meningsfulla aktiviteter för personer med funktionsnedsättning. (Handikappforum 2020)

I och med att coronapandemin spreds uppmanades personer över 70 år och andra i riskgrupper att ligga i karantänliknande förhållanden. Samtidigt ökade bundenheten i närstående vårdarnas arbete, eftersom tillfällig vård under närstående vårdarnas ledigheter inte längre nödvändigtvis var tillgänglig. Kontakterna med andra människor minskade och möjligheten att röra sig utomhus försämrades. Den hjälp och det stöd som närstående vanligen gett hade avbrutits eller minskat, och den hjälp som kommunen ordnat tillhandahölls med hälften av resurserna. Samtidigt ökade framför allt de äldres servicebehov till följd av en ökad ensamhet och känsla av otrygghet samt en nedsatt funktionsförmåga. Många var tvungna att stödja sig på utkomststöd och/eller använda avgiftsbelagda privata tjänster, såsom hemtransporter från butiker eller apotek. (Socialbarometern 2020)

Enligt undersökningar är prognoserna för barn i barnskyddets vård utom hemmet betydligt sämre än för andra barn när det gäller hälsa och utbildning samt arbetsmarknadsställning. Under coronapandemin har framför allt efterfrågan på institutionsplatser ökat, vilket har lett till brist på vårdplatser utom hemmet och på kompetent personal. När undantagsförhållandena fortsätter och i arbetet efter undantagsförhållandena ska särskild uppmärksamhet ägnas åt stödet för placerade barn och fördelningen av tillräckliga resurser för vård utom hemmet för att den redan belastade situationen inte ska bli en kris. (Vetenskapspanelen 2020)

Rädsla och osäkerhet ökar hatretorik

Under undantagstillståndet på grund av covid-19 har det också framkommit tecken på en ökad hatretorik. I och med att informationen och kommunikationen i allt större omfattning har förts över till nätet har hatretoriken ökat, framför allt i sociala medier. Dessutom har kris-situationen enligt bedömningar ökat känslan av rädsla och osäkerhet hos människor, och denna har i sin tur brutit ut som hatretorik och andra angrepp, särskilt mot minoriteter. Enligt bland annat EU:s byrå för grundläggande rättigheter (FRA) har diskrimineringen och hatretoriken mot bland annat romer ökat, framför allt på nätet, i olika delar av Europa. (FRA 2020)

Särskilt personer med etnisk bakgrund i Asien har drabbats av rasism över hela världen, vilket har berott på att coronaviruset började spridas från Kina. Den amerikanska organisationen Stop AAPI Hate meddelade att den mellan mars och augusti 2020 tog emot mer än 2 800 anmälningar om våld eller diskriminering av personer med asiatisk bakgrund i USA. Sjuttio procent av fallen gällde kvinnor och 38 procent hade ägt rum på företag, såsom matbutiker. (Stop AAPI Hate 2020) I februari 2020 rappor-

terade Helsingin Sanomat och Yle att kineser som bor i Finland hade drabbats av osakligt beteende på grund av coronaviruset. I Finland har personer med kinesisk bakgrund upplevt tillrog som rört coronaviruset och bland annat ombetts hålla sig längre bort. (HS 2020, Yle 2020)

Hatretorik och annat osakligt bemötande har också riktats till sexuella minoriteter och könsminoriteter i större utsträckning än tidigare. Enligt svaren på justitieministeriets enkät till intressenter har folk på sociala medier delat bildmanipulationer som har underblåst hat mot sexuella minoriteter och könsminoriteter. Enligt ILGA-Europes rapport 2021 har de sexuella minoriteterna och könsminoriteterna under coronaåret hamnat i en allt svårare situation i Europa, bland annat på grund av den ökade hatretoriken.

I december 2020 meddelade Institutet för hälsa och välfärd att andelen personer med ett främmande språk som modersmål av alla smittade av coronaviruset är betydande jämfört med resten av befolkningen, eftersom 25 procent av dem hade blivit smittade, trots att de enbart utgör åtta procent av hela befolkningen. (In-

stitutet för hälsa och välfärd 2020b) Dessutom rapporterade medier att coronavirusinfektioner och coronavirusdödsfall hade förekommit särskilt i det somaliska samhället i Helsingfors. Nyheten väckte farhågor i det somaliska samhället om stigmatisering och mer negativa attityder. Bland den somaliska befolkningen i Helsingfors har många synliga kundservicejobb och är därför utsatta för hatretorik och diskriminering.

Enligt Institutet för hälsa och välfärd är orsaken till den större andelen smittade personer med ett främmande språk som modersmål till exempel att de vanligtvis bor i större städer där det också finns fler smittfall. Utsattheten för viruset påverkas också av trängre lägenheter och större familjestorlekar jämfört med den övriga befolkningen. Läget befarades ge upphov till negativa attityder mot personer med ett främmande språk som modersmål. I till exempel Helsingfors försökte myndigheterna signalera att frågan inte skulle göras till en förenklad fråga om invandrare, utan att problemet borde lösas bland annat genom att förbättra informationen om covid-19 bland personer med ett främmande språk som modersmål. Med invandrarorganisationer och invandrarsamhällen organiserades därför diskussioner, och rådgivning om covid-19 tillhandahölls i områden där det bor ett särskilt stort antal personer med invandrabakgrund. (Institutet för hälsa och välfärd 2020b)

Krissituationen kan också skapa möjligheter att förbättra och fördjupa samarbetet och förtroendet såväl inom invandrargrupperna som mellan dem och det övriga samhället.

I sina rekommendationer i juli 2020 påpekade Equinet, ett europeiskt samarbetsnätverk för jämställdhets- och likvärdighetsorgan, att det på offentliga inrättningar och medier inte får förekomma någon krisrelaterad diskriminering eller hatretorik och inte heller verksamhet som kan leda till diskriminering och hatretorik. Till dessa hör också indirekt diskriminering där till synes neutrala allmänna åtgärder ger oproportionerliga negativa konsekvenser för vissa befolkningsgrupper. (Equinet 2020) I svaren på justitieministeriets intressenter efterlystes framför allt ansvar från beslutsfattare, partier och andra offentliga aktörer för att ge information så att den inte leder till negativa attityder,

särskilt mot utsatta människogrupper i den känsliga krissituationen.

I den undersökning som Institutet för hälsa och välfärd gjorde om coronaepidemins konsekvenser för välbefinnandet hos dem som fötts utomlands (MigCOVID) granskade institutet bland annat upplevelserna av diskriminering bland invandrare under coronapandemin. Femton procent av deltagarna rapporterade att de hade bemötts med mindre respekt än vad andra hade bemötts, eller skällts eller förolämpats, hotats eller trakasserats. Det fanns ingen signifikant skillnad mellan män och kvinnor (16 procent respektive 14 procent). Under denna period hade de som kommit till Finland från östra Asien flest upplevelser av diskriminering. Trettiosju procent av dem svarade ja på frågan. Invandrare som kommit från Sydostasien hade näst flest upplevelser av diskriminering. Av dem rapporterade drygt 23 procent att de hade varit utsatta för diskriminering. Personer som kommit från Mellanöstern eller Nordafrika hade nästan lika många upplevelser av diskriminering. Ett betydande antal av dem som hade haft upplevelser av olika former av osakligt bemötande, hot eller trakasserier uppgav att upplevelserna hade ökat under coronapandemin: Av deltagarna uppskattade 67 procent att det mindre respektfulla bemötandet hade ökat, 62 procent ansåg att de förolämpande benämningarna hade ökat och 50 procent uppskattade att hotelserna och trakasserierna hade blivit allt vanligare. (Institutet för hälsa och välfärd 2021c)

Enligt en utredning om situationen för personer med invandrabakgrund i Finland under coronapandemin kan krissituationen även skapa möjligheter att förbättra och fördjupa samarbetet och förtroendet både inom invandrarsamhällena och mellan samhällena och det övriga samhället. För detta ändamål bör myndigheterna dock skapa nödvändiga institutionella ramar och reservera tillräckliga resurser. Enligt utredningen ansågs just ett fungerande samarbete med myndigheterna vara en särskilt avgörande faktor för att olika befolkningsgrupper skulle kunna agera på bästa sätt för att kunna åtgärda krissituationen. (Finell et al. 2020)

Rekommendationer för att säkerställa likvärdighet vid behandling av coronapandemin

- De åtgärder som vidtas för att förebygga spridning av covid-19 och de åtgärder som vidtas efter krisen bör granskas särskilt ur en likvärdighetsaspekt och framför allt med tanke på utsatta människogrupper. Konsekvensbedömningar av grundläggande och mänskliga rättigheter bör göras på ett systematiskt sätt.
- Samråd med olika befolkningsgrupper, till exempel i anslutning till lagstiftningsprojekt bör också ske i undantagssituationer. Samråden bör ordnas på ett jämlikt och tillgängligt sätt.
- Myndigheternas information bör vara tydlig och lättillgänglig för alla och ges i rätt tid. Särskilt olika språkgrupper, personer med funktionsnedsättning och äldre bör beaktas vid planeringen av informationen.
- Under coronapandemin bör omfattande information om konsekvenserna för likvärdigheten samlas in för olika befolkningsgrupper. Informationen bör användas vid planering av åtgärder under och efter pandemin så att situationen för olika människogrupper, särskilt utsatta grupper, kan beaktas så bra som möjligt redan i förväg.
- Organisationer spelar en viktig roll i krissituationer, särskilt när det gäller att hjälpa och nå olika minoritetsgrupper. Organisationers, föreningars och andra medborgaktivisters arbete och verksamhetsmöjligheter bör stödjas i undantagssituationer. Dessutom bör samarbetet och förtroendet mellan det civila samhället och regeringen utvecklas långsiktigt för att det ska vara möjligt att gemensamt vidta snabba åtgärder i kris- och undantagssituationer.

Källor

Allians (2020) Nuoret kokevat ahdistusta ja saavat voimaa sosiaalisista kontakteista koronatilanteessa (Unga har ångest och får styrka av sociala kontakter i coronasituationen). <https://alli.fi/nuoret-kokevat-ahdistusta-ja-saavat-voimaa-sosiaalisista-kontakteista-koronatilanteessa/>

Coronavirus pandemic in the EU – Fundamental Rights Implications, Finland (2020) The European Union Agency for Fundamental Rights (FRA). https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fi_report_on_coronavirus_pandemic_november_2020.pdf

Coronavirus pandemic in the EU – impact on Roma and Travellers (2020) The European Union Agency for Fundamental Rights (FRA). https://valtioneuvosto.fi/documents/10616/21411573/VNK_Tiedepaneelin_raportti_200601.pdf/b3c-837ba-02a1-693b-ccf5-fbdada481c01/VNK_Tiedepaneelin_raportti_200601.pdf

COVID-19-kriisin haitallisten vaikutusten ehkäiseminen kestävä kehityksen periaatteiden mukaisesti: Tiedepaneelin vastaukset valmisteluryhmän kysymyksiin (Förebyggande av negativa konsekvenser av covid-19-krisen enligt principerna för hållbar utveckling: Vetenskapspanelens svar på beredningsgruppens frågor) (2020) Rapport från statsrådets covid-19-vetenskapspanel 1.6.2020. https://valtioneuvosto.fi/documents/10616/21411573/VNK_Tiedepaneelin_raportti_200601.pdf/b3c-837ba-02a1-693b-ccf5-fbdada481c01/VNK_Tiedepaneelin_raportti_200601.pdf

EAPN (2020) The impact of Covid-19 on people experiencing poverty and vulnerability. <https://www.eapn.eu/the-impact-of-covid-19-on-people-experiencing-poverty-and-vulnerability-eapn-report/>

Riksdagens justitieombudsman (2020a) Vanhusten yhdenvertainen kohtelu koronavirusepidemian aikana (Likvärdig behandling av äldre personer under coronaviruspandemin), EOAK/3787/2020. <https://www.oikeusasiamies.fi/r/fi/ratkaisu/-/eoar/3787/2020>

Riksdagens justitieombudsman (2020b) Yli 70-vuotiaita koskeva ohjeistus coronaviruspandemian aikana (Anvisning som gäller personer över 70 år under coronaviruspandemin), EOAK/2889/2020. <https://www.oikeusasiamies.fi/r/fi/ratkaisu/-/eoar/2889/2020>

Ensi- ja turvakotien liiton nettikysely lapsiperheille koronatilanteen aiheuttamista ongelmista – Tulokset ja johtopäätökset (Nätkät som Föreningen för mödra- och skyddshem genomfört för barnfamiljer om problem på grund av coronaläget – Resultat och slutsatser) (2020). <https://ensijaturvakotienliitto.fi/wp-content/uploads/2020/05/Ensi-ja-turvakotien-liiton-lapsiperheiden-koronakyselyn-raportti-19.5.2020.pdf?x58837>

Equinet (2020) Rekommandation för ett rättvist och jämlikt Europa: att återuppbygga samhällen våra samhällen efter covid-19. <https://syriinta.fi/documents/25249352/42722630/Equinet-suositus.pdf/a583fb84-58c7-443b-afa8-13975a8824ef/Equinet-suositus.pdf?t=1603877043421>

Finell, E., Jasinskaja-Lahti, I., Tiilikainen, M., Hasan, N., & Muthana, F. (2020) Lived experience related to the COVID-19 pandemic among Arabic-, Russian- and Somali-speaking migrants in Finland. <https://doi.org/10.31234/osf.io/q2v7r>

Helsingin Sanomat (2020) Koronavirus toi mukanaan syrjinnän: Qi Hongjia huomasi, miten suomalaisten käytös muuttui (Coronaviruset medförde diskriminering: Qi Hongjia märkte hur finländarnas beteende förändrades), 7.2.2020. <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000006398578.html>

Människorättscentret (2020) Coronapandemins inverkan på tillgodoseendet av de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna – Människorättsdelegationens rekommendationer. https://bin.yhdistysavain.fi/1586428/q7Zwnlft4xTb265uv-5220Vn3Ej/Koronapandemian%20vaikutukset_ihmisoi-keusvaltuuskunnan%20suosituksia.pdf

ILGA-Europe (2021) Annual Review 2021. <https://ilga-europe.org/annualreview/2021>

Invalidförbundet (2021a) Milloin vaikeasti vammaiset rokotetaan? (När ska personer med grav funktionsnedsättning vaccineras?) <https://www.invalidiliitto.fi/ajankohtaista/milloin-vaikeasti-vammaiset-rokotetaan>

Invalidförbundet (2021b) Vammaisten ihmisten elämänpiiri kapeni korona-aikana (Livsmiljön för personer med funktionsnedsättning minskade under coronatiden). <https://www.invalidiliitto.fi/ajankohtaista/vammaisten-ihmisten-elamanpiiri-kapeni-korona-aikana>

Verksamhetscentret JADE (2020) Miten meillä menee? Hyvinvointivaltion lupaus huolehtia kaikista iäkkäistä – myös vähemmistöistä? Poikkeustilanteen vaikutukset vieraskielisten ikääntyvien arkeen (Hur går det för oss? Välfärdsstatens löfte om att ta hand om alla gamla – gäller det också minoriteter? Inverkan av undantagssituationen på vardagen för äldre med främmande språk som modersmål). http://jadetoimintakeskus.fi/wpee/wp-content/uploads/2020/06/Miten-meill%C3%A4-menee_raportti_final.pdf

Kestilä, Laura; Härmä, Vuokko & Rissanen, Pekka (red.) (2020) Covid-19-epidemian vaikutukset hyvinvointiin, palvelujärjestelmään ja kansantalouteen (Konsekvenser av covid-19-epidemin för välfärden, servicesystemet och samhällsekonomin), Expertbedömning, Institutet för hälsa och välfärd, Rapport 14/2020. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/140661/URN_ISBN_978-952-343-578-0.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Kommuninfo 8/2020, Social- och hälsovårdsministeriets rekommendation till kommuner och samkommuner, Kostnader för undersökningar som har samband med coronavirussjukdomen och brådskande vård för personer utan hemkommun. https://stm.fi/documents/1271139/21203212/SV+Kommuninfo+8_2020%2C+Personer+utan+hemkommun+rekommendation.pdf/227308d2-2ccd-1ab0-e985-e68cd0805214/SV+Kommuninfo+8_2020%2C+Personer+utan+hemkommun+rekommendation.pdf?t=1598433856223

Kommuninfo 1/2021, Social- och hälsovårdsministeriets rekommendation till kommuner och samkommuner, Covid-19-vaccinationerna av personer som inte har hemkommun i Finland.
https://stm.fi/documents/1271139/64382395/Kommuninfo_1_2021_Covid_19_vaccinationerna+av+personer+som+inte+har+hemkommun.pdf/eee0f0cd-f4b4-aec7-5fd6-2dab26aef2e8/Kommuninfo_1_2021_Covid_19_vaccinationerna+av+personer+som+inte+har+hemkommun.pdf?t=1615296088202

Laihiala, Tuomo & Nick, Reetta (2020) Koronakriisin vaikutukset ruoka-apuun keväällä 2020 (Konsekvenser av coronakrisen för mathjälpen våren 2020).
https://ruoka-apu.fi/wp-content/uploads/2020/09/Koronakriisin-vaikutukset-ruoka-apuun_Laihiala-ja-Nick-2020-1.pdf

Lehtonen, Jukka (2020) HLBTI-ihmiset koronakriisissä – tutkimustietoa tarvitaan (HLBTI-personer under coronakrisen – forskningsinformation behövs), WeAll-projektet.
<http://weallfinland.fi/hlbt-ihmiset-ja-jarjestot-koronakriisissa-tutkimustietoa-tarvitaan/>

Maaailma.net (2020) Koronaviruksen kasvattama rasismi on hälyttävää (Den rasism som ökat till följd av coronaviruset är alarmerande).
<https://www.maaailma.net/nakukulmat/koronaviruksen-kasvattama-rasismi-on-halyttavaa>

Mentalhälsobarometern 2020 (2021) Centralförbundet för Mental Hälsa.
<https://www.mtkl.fi/tiedotteet/78-uskoo-koronan-lisaa-vaan-mielenterveysongelmia-tulevaisuudessa/>

MIELI Psykisk Hälsa Finland rf (2020a) Vuoden 2020 jälkeen lasten ja nuorten mielenterveystyössä on paljon tehtävää (Efter 2020 finns det mycket att göra inom mentalvården för barn och unga).
<https://mieli.fi/fi/%E2%80%9Dvuoden-2020-j%C3%A4lkeen-lasten-ja-nuorten-mielenterveysty%C3%B6ss%C3%A4-paljon-teht%C3%A4v%C3%A4%C3%A4%E2%80%9D-0>

MIELI Psykisk Hälsa Finland rf (2020b) Mielenterveys Covid-19-epidemian aikana (Psykisk hälsa under covid-19-epidemin).
https://mieli.fi/sites/default/files/inline/materialit/Mios/covid19_ja_maahanmuuttaneiden_mielenterveys.pdf

Nelimarkka, S. et al. (2021) Koronapandemian vaikutuksia lastensuojelun palveluihin ja asiakkaiden hyvinvointiin vuonna 2020 (Konsekvenser av coronapandemin för barnskyddstjänsterna och klienternas välbefinnande 2020), Institutet för hälsa och välfärd, Arbetspapper 5/2021.
<https://www.julkari.fi/handle/10024/140941>
Utbildningsstyrelsen (2021) Perusopetuksen järjestäminen 1.1.2021 alkaen (Ordnaende av den grundläggande utbildningen fr.o.m. 1.1.2021).
<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/perusopetuksen-jarjestaminen-112021-alkaan>

Paikoiltaan siirretty arki – Koronakriisin vaikutukset lapsiperheiden elämään -selvitys (Utflyttad vardag – Utredning om hur coronakrisen har påverkat barnfamiljernas liv) (2020) Centralförbundet för Barnskydd rf:s webbpublikation 2/2020.
<https://www.iskl.fi/julkaisut/paikoiltaan-siirretty-arki-selvitys/>

Poikkeuksellisten opetusjärjestelyjen vaikutukset tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumiseen (Konsekvenser av exceptionella undervisningsarrangemang för förverkligandet av jämställdhet och likvärdighet) (2020) Nationella centret för utbildningsutvärdering, Resultat av en nationell utvärdering, 17.6.2020.
<https://karvi.fi/app/uploads/2020/07/Poikkeuksellisten-opetusjarjestelyjen-vaikutukset-ensimmais-et-tulokset-korjattu-10.7.pdf>

Scheinin, Martin & Molbæk-Steensig, Helga (2021) Pandemics and Human Rights: Three perspectives on human rights assessment of strategies against COVID-19, EU Working Paper LAW 2021/01.
<https://cadmus.eui.eu/handle/1814/69576>

Selvitys: kielivähemmistöjen tiedonsaanti ja kokemukset koronavirusepidemian aikana 23.3.–20.4.2020 (Utredning: Språkminoriteternas erfarenheter och tillgång till information under coronavirusepidemin 23.3.–20.4.2020) (2020) Tammerfors universitet.
<https://www.tuni.fi/fi/tutkimus/selvitys-kielivahemmistojen-tiedonsaanti-ja-kokemukset-koronavirusepidemian-aikana-23-3-20>

Selvitys koronakriisin aikana toteutetun valtioneuvoston kriisijohtamisen ja valmiuslain käyttöönoton kokemuksista (Utredning om erfarenheterna av statsrådets krisledning och införandet av beredskapslagen under coronakrisen) (2021) Statsrådets utredningar 2021:1.
<http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe202101212316>
Socialbarometern 2020, SOSTE Finlands social och hälsa rf.
<https://www.soste.fi/wp-content/uploads/2020/07/SOSTE-Sosiaalibarometri-2020.pdf>

Social- och hälsovårdsministeriet, SHM (2020a) Kommunen har rätt att göra undantag från tidsfristerna för icke-brådskande vård inom hälso- och sjukvården och från bedömningar av servicebehovet inom socialvården på grund av coronavirussituationen. Meddelande 53/2020.
https://stm.fi/-/kunnalla-on-oikeus-poiketa-terveyden-huollon-kiireettoman-hoidon-maaraajoista-ja-sosiaalihuollon-palvelutarpeen-arvioinnista-koronavirustilanteen-takia-?languageId=sv_SE
Social- och hälsovårdsministeriet, SHM (2020b) Arbetsgruppen: Coronaepidemins konsekvenser för barns välfärd måste åtgärdas – särskild uppmärksamhet ska fästas vid att minska ojämlikheten, meddelande 24.6.2020.
https://stm.fi/-/tyoryhma-koronaevidemian-vaikutukset-lasten-hyvinvointiin-on-korjattava-erityinen-huomio-eriarvo-suuden-torjuntaan?languageId=sv_SE

Stop AAPI Hate (2020) National report 19.3–5.8.2020.
<https://secureservercdn.net/104.238.69.231/a1w.90d.myftpupload.com/wp-content/uploads/2020/10/Stop-AAPI-Hate-National-Report-200805.pdf>

Sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin kuuluvien nuorten hyvinvointi (Välbefinnande bland unga som hör till könsminoriteter och sexuella minoriteter) Resultat av enkäten Hälsa i skolan 2019 (2020) Institutet för hälsa och välfärd, arbetspapper 38/2020.
https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/140742/URN_ISBN_978-952-343-580-3.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Institutet för hälsa och välfärd, THL (2020a) COVID-19-epidemins effekter på befolkningens servicebehov, service-systemet och landets ekonomi – snabb konsekvensbedömning, rapport 8/2020.
https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/139694/URN_ISBN_978-952-343-496-7.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Institutet för hälsa och välfärd, THL (2020b) Coronasmita hos personer med utländsk bakgrund bekämpas med mångsidiga kommunikationsmetoder och med stöd av samfundens nyckelpersoner.
<https://thl.fi/sv/web/thlfi-sv/-/coronasmita-hos-personer-med-utlandsk-bakgrund-bekampas-med-mangsidiga-kommunikationsmetoder-och-med-stod-av-samfundens-nyckelpersoner>

Institutet för hälsa och välfärd (2021a) Koronaepidemian vaikutukset hyvinvointiin, palveluihin ja talouteen (Konsekvenser av coronaepidemin för välfärden, servicen och ekonomin).
<https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/ajankohtaista/koronan-vaikutukset-yhteiskuntaan-ja-palveluihin>

Institutet för hälsa och välfärd (2021b) Kommunenkät: Coronaepidemin har ökat barnskyddsbehovet och psykiska problem hos barnskyddets klientfamiljer.
<https://thl.fi/sv/web/thlfi-sv/-/kommunenkat-coronaepidemin-har-okat-barnskyddsbehovet-och-psykiska-problem-hos-barnskyddets-klientfamiljer>

Institutet för hälsa och välfärd (2021c) Tiedonsaanti, viranomaisuuksien noudattaminen ja työolot koronavirusepidemian aikana – maahan muuttaneille kohdennetun MigCOVID-väestötutkimuksen tulokset (Tillgång till information, efterlevnad av myndigheternas rekommendationer och arbetsförhållanden under coronavirusepidemin – resultat av MigCOVID-befolkningsundersökningen riktad till invandrare), Arbetspapper 8/2021.
<https://www.julkari.fi/handle/10024/141067>

Statistikcentralen (2020) Talouden tilannekuva (Lägesbild för ekonomin) 18.12.2020.
<http://www.stat.fi/ajk/koronavirus/koronavirus-ajankoh-taista-tilastotietoa/miten-vaikutukset-nakyvat-tilastoissa/talouden-tilannekuva>
Statistikcentralen (2021) Talouden tilannekuva (Lägesbild för ekonomin) 15.3.2021.
<https://www.stat.fi/ajk/koronavirus/koronavirus-ajankoh-taista-tilastotietoa/miten-vaikutukset-nakyvat-tilastoissa/talouden-tilannekuva>

De Utvecklingsstördas Stödförbund (2020a) Kehitysvammajärjestöt: Liikkumista rajoitetaan lainvastaisesti vammaispalveluissa (Organisationer för utvecklingsstördas rörligheten begränsas olagligt i servicen för personer med funktionsnedsättning).
<https://www.tukiliitto.fi/ajankohtaista/kehitysvammajarjestot-liikkumista-rajoitetaan-lainvastaisesti-vammaispalveluissa/>

De Utvecklingsstördas Stödförbund (2020b) Perheitä tuettava korona-ajan toimeentulovaikeuksissa (Familjer bör stödjas vid svårigheter med utkomsten under coronatiden).
<https://www.tukiliitto.fi/ajankohtaista/perheita-tuettava-korona-ajan-toimeentulovaikeuksissa/>

Arbets- och näringsministeriet (2020) Ulkomaalaisten työttömyys ja palveluihin osallistuminen (Arbetslöshet och deltagande i tjänster bland utlänningar) 24.11.2020.
<https://kotouttaminen.fi/documents/3464316/4350785/Ulkomaalaisten-tyottomyys-ja-palveluihin-osallistuminen-marraskuu2020.pdf/58c4ab0a-eea0-5da8-b0ca-d18a-381ef1bb/Ulkomaalaisten-tyottomyys-ja-palveluihin-osallistuminen-marraskuu2020.pdf?t=1606743330953>

Nytt team för strategisk kommunikation vid statsrådets kommunikationsavdelning (2021) statsrådets meddelande 66/2021.
https://valtioneuvosto.fi/-/10616/valtioneuvoston-vestinta-taan-strategisen-vestinnan-tiimi?languageId=sv_SE

Handikappporum (2020) Vammaisten ihmisten oikeudet ja niiden toteutuminen koronaviruksen aiheuttamassa poikkeustilanteessa (Rättigheter för personer med funktionsnedsättning och hur dessa rättigheter tillgodoses i den undantagssituation som orsakats av coronaviruset).
https://vammaisfoorumi.fi/wp-content/uploads/2020/04/vammaisten-oikeudet_STM_310320.pdf

Wilska, Terhi-Anna; Nyrrinen, Jussi; Tuominen, Jesse; Šilinskas, Gintautas & Rantala, Eero (2020) Kulutus koronan aikaan – ja sen jälkeen. Tutkimus COVID-19-epidemian rajoitustoimien vaikutuksesta kuluttajien käyttäytymiseen, taloudelliseen toimintaan ja hyvinvointiin (Konsumtion under covid-19-tiden – och efter epidemin. Undersökning om hur åtgärden för att begränsa covid-19-epidemin har påverkat konsumenternas beteende, ekonomiska verksamhet och välfärd) Jyväskylä: Jyväskylä universitet.
https://digiconsumers.fi/assets/uploads/2020/05/Kulutus-koronan-aikaan_19052020.pdf

Diskrimineringsombudsmannen (2020a) Diskrimineringsombudsmännens utlåtande om regeringens proposition om temporär ändring av lagen om grundläggande utbildning.
<https://syrjinta.fi/se/-/yhdenvertaisuusvaltuutetun-lausunto-esitykseen-perusopetuslain-valiikaikaisesta-muuttamisesta>

Diskrimineringsombudsmannen (2020b) Diskrimineringsombudsmännens utlåtande om ordnande av distans- och närundervisning för barn vars familjemedlemmar hör till riskgruppen VVDno-2020-393.
<https://syrjinta.fi/sv/-/utlatande-om-distans-och-narundervisning-1>

Diskrimineringsombudsmannen (2020c) Diskrimineringsombudsmännens utlåtande om åldersgränsen på 70 år i fråga om koronavirusepidemin, VVDno-2020–523.
<https://syrjinta.fi/documents/25249352/0/Yhdenvertaisuusvaltuutetun-lausunto+70-vuoden+ik%C3%A4-4rajasta+koronavirusepidemian+osalta+%28PDF%29.pdf/501426b0-599a-11a6-b9d8-70d84d5a7213/Yhdenvertaisuusvaltuutetun-lausunto+70-vuoden+ik%C3%A4-4rajasta+koronavirusepidemian+osalta+%28PDF%29.pdf?t=1611646244290>

Diskrimineringsombudsmannen (2021a) Rekordantal kontakter till diskrimineringsombudsmannen 2020.
<https://syrjinta.fi/sv/-/rekordantal-kontakter-till-diskrimineringsombudsmannen-2020>

Diskrimineringsombudsmannen (2021b) Diskrimineringsombudsmännens utlåtande om regeringens proposition (RP 39/2021 rd) till riksdagen med förslag till lag om temporär begränsning av rörelsefriheten och nära kontakter. Diskrimineringsombudsmannen (2021c) Diskrimineringsombudsmännens utlåtande om tillämpningen av likbehandlingsprincipen vid vaccinationsordningen.
<https://syrjinta.fi/sv/-/diskrimineringsombudsmannens-utlatande-om-tillampningen-av-likbehandlingsprincipen-vid-vaccinationsordningen>

Yle (2020) Aasialaistautaiset kokeneet Suomessa syrijintää koronavirusepidemian puhjettua: haukkumista viruksiksi, välttelyä ja epäasiallisia katseita (Personer med asiatisk bakgrund har utsatts för diskriminering i Finland efter att koronavirusepidemin bröt ut: att bli kallad virus samt nonchalerande beteende och osakliga blickar).
<https://yle.fi/uutiset/3-11190157>

Oikeusministeriö
PL 25
00023 Valtioneuvosto
www.oikeusministerio.fi

Justitieministeriet
PB 25
00023 Statsrådet
www.justitieministeriet.fi

ISBN 978-952-259-974-2 (PDF)

Policy Brief-serien Diskriminering i Finland samlar ihop den senaste forskningen i frågor som gäller diskriminering och likabehandling. Varje del i serien fokuserar på ett aktuellt tema och innehåller policyrekommendationer som gäller temat i fråga. Serien ges ut av justitieministeriet och är avsedd speciellt för beslutsfattare, politiker, journalister, tjänstemän och andra sakkunniga.

Delar som getts ut i Policy Brief-serien:

- 1 Trakasserier är diskriminering (2018)**
- 2 Diskriminering på flera grunder bör kunna identifieras bättre (2019)**
- 3 FN:s mål för hållbar utveckling och uppföljningen av diskriminering (2020)**
- 4 Forskningsinformation om de sexuella minoriteternas och könsminoriteternas situation (2020)**
- 5 Diskriminering i Finland, 2021. Aktuellt om diskriminering och likvärdighet (2021)**
- 6 Konsekvenser av coronapandemin för tillgodoseende av likvärdighet (2021)**

Du hittar Policy Brief-serien Diskriminering i Finland på adressen likabehandling.fi. Delarna finns också på finska och engelska och som en tillgänglig version.